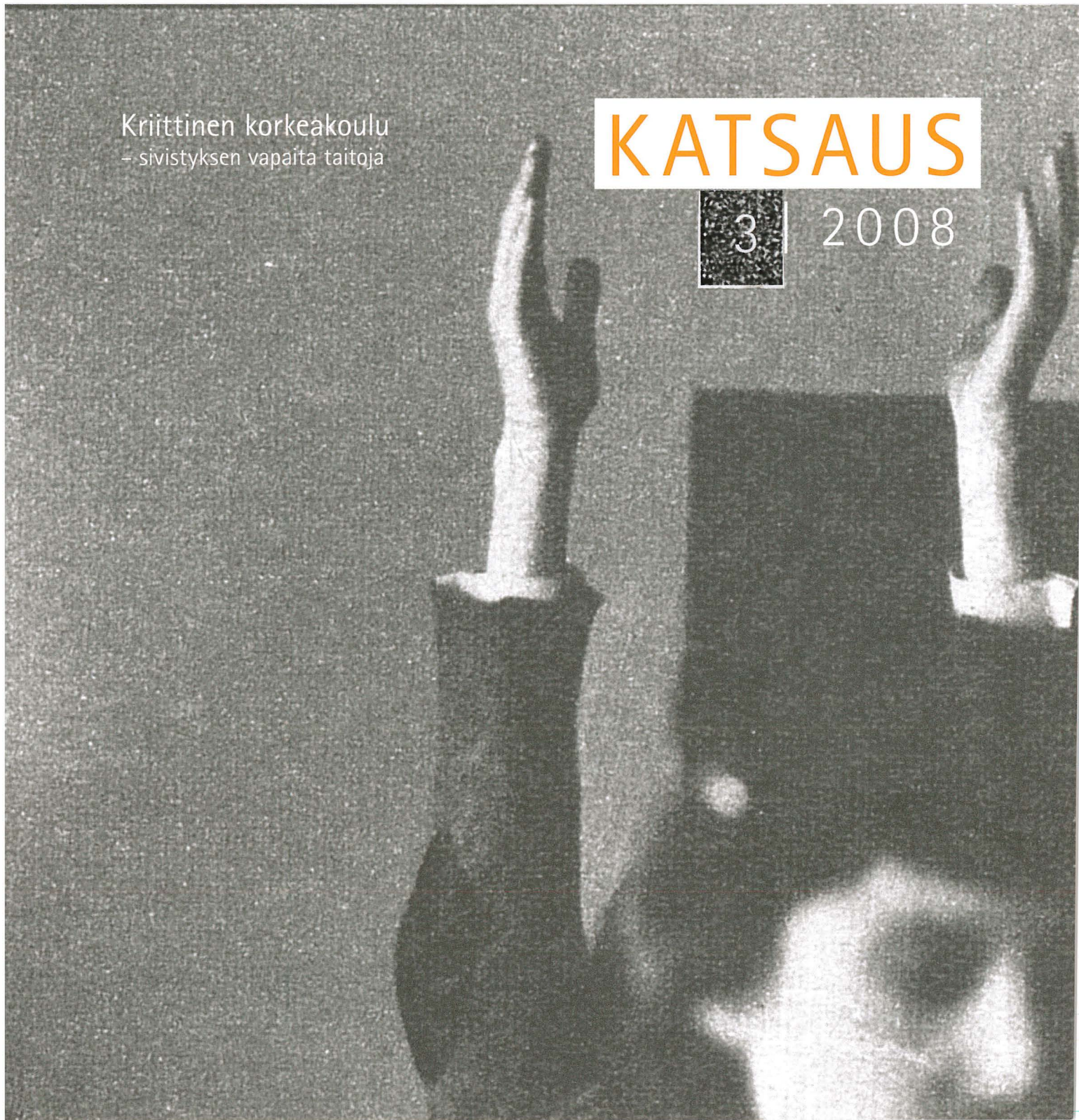

Kriittinen korkeakoulu
– sivistyksen vapaita taitoja

KATSAUS

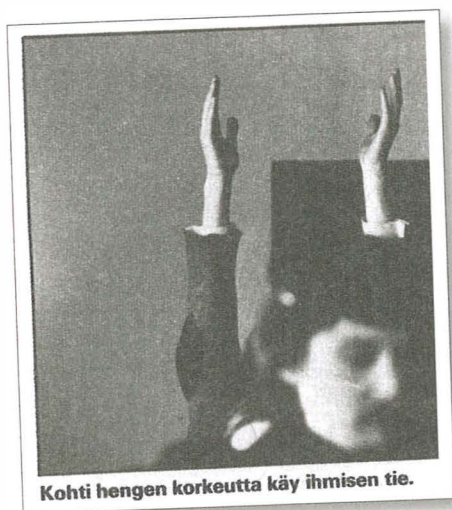

2008

KATSAUS

3 2008

Kohti hengen korkeutta käy ihmisen tie.

Kannen kuva Kriittisen korkeakoulun arkistoista.
Kuvaaja: Kari Santala

ARTIKKELIT

- 2 40 vuoden ryhmätyö ja sen purku – Kriittisen korkeakoulun historiaa, osa 1
| Eero Ojanen
12 Tasapainotalous – varhaisia versioita kestävästä kehityksestä ja
kansalaisjärjestötoiminnasta? | Hermann Yli-Tepsa
16 Ateismi 2.0 | Robert Ciesla

KIRJOITTAJAKOULUN SATOA

- 18 Makkara | Teemu Ikonen
21 Viimeiset kohtaukset | Piritta Puhto

KIRJA-ARVOSTELUT

- 22 Kaljanhuuruista runoutta – Charles Bukowski: *Valitut runot* | Esa Mäkijärvi
24 Järki ja tunteet – A.S. Byatt: *Riivaus – romanttinen kertomus*
| Esa Mäkijärvi
25 Intoilevaa runoutta – Markku Into: *Kummalta puolelta muna paistetaan*
| Esa Mäkijärvi
26 Käkäräpään kootut sutkautukset – Frédéric Strauss:
Almodóvar on Almodóvar | Esa Mäkijärvi

- 27 Tulevaa toimintaa

KATSAUS

Julkaisija

Kriittinen korkeakoulu ry
Albertinkatu 27 a B 12
00180 Helsinki
puh. (09) 684 0010
www.kriittinenkorkeakoulu.fi
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

Vastaava päätoimittaja

Eero Ojanen |
eero.ojanen@kriittinenkorkeakoulu.fi

Toimitussihteeri

Hermann Yli-Tepsa |
hermann.ylitepsa@gmail.com

Lehden ulkoasu

Pauliina Leikas | pauliina.leikas@uta.fi

ISSN 1795-2131

Tilaushinta

20 euroa/vuosi (neljä numeroa)
irtonumero 6 euroa

Tilaukset, jäsenyys ja osoitteenmuutokset

puh. (09) 684 0010
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

Katsaus on kulttuurilehti, joka käsittelee Kriittisen korkeakoulun toimintakenttään liittyviä aihepiirejä. Lehti lähetetään jäsenetuna yhdistyksen jäsenille.

Pääkirjoitus | Talous on talon pitoa

Talousnäkymien synketessä ihmiset tulevat varovaisemmiksi ja säästäväisemmiksi. Tämä on äärimmäisen luonnollinen ja terve järjen mukainen reaktio. Talouselämän äänellä puhuvat vaativat kuitenkin päinvastaista. Heidän mukaansa tulee päinvastoin jatkaa kuluttamista, jotta talouselämän pyörät pysyvät vauhdissa ja luottamus säilyy.

Jossain mielessä heidän vaatimuksensa on perusteltu. Koska koko talous on rakennettu jatkuvan liikkakulutuksen varaan, niin toki äkillinen tinkiminen aiheuttaisi arvaamattomia seurauksia.

Kun talouselämä on tapana kuitenkin yhdistää realismiin ja koviin tosiasioihin, niin nousee kysymys: miten on mahdollista, että talouselämän etu vaatii täysin terveen järjen vastaista toimintaa?

Vastaus lienee helppo: talouselämä itse on viritetty jossain mielessä järjettömille periaatteille. Koko valtava talous perustuu velanottoon tulevaisuudelta: se ei riitä, että markkinoiden toiveen mukaisesti kulutan nyt ja ostan vaikkapa uuden auton, vaan odotus on se, että teen saman tarpeettoman liikkeen viimeistään kahden vuoden päästä uudelleen ja myös siitä eteenpäin.

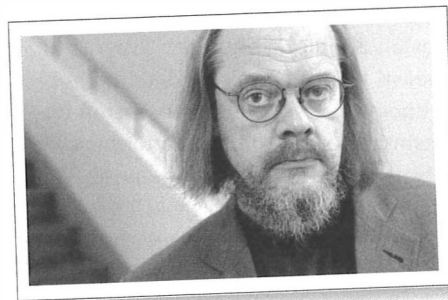
Talous on aivan ylipaisunut todellisiin voimavaroihin nähden, mutta se pysyy pystyssä, koska kaikki osapuolet lainaavat toisilleen ja ylläpitävät näin erilaisia keinotekoisia kuplia.

Mielenkiintoista onkin, että talouden ehdoton avainsana on nyt luottamus. Talous ei siis pysy pystyssä yrittämisen tai kilpailukyvyn nojalla, eikä talous ole lainkaan yksilökeskeistä vaikka niin väitetään. Markkinatalous on nimenomaan kollektiivitaloutta ja siinä ehkä onkin sen menestyksen syy. Kaikkein kovin tosiasia on luottamus, joka pohjimmiltaan on moraallinen asia.

Ikävä vain, että tätä hyvää sanaa käytetään liian kapeassa merkityksessä ja siksi tavallaan väärin. Luottamuksen pitäisi olla ihmisyyttä, ei yliviritettyä itsepetosta. Meitä vaaditaan luottamaan ja kuluttamaan vaikka näyttäisi, että todelliselta luottamukselta menee pohja. Yli varojen ei voi hirveän paljoa elää, mutta koko nykyinen talous on viritetty jatkuvaan yli varojen elämisen periaatteeseen. Siinä on ristiriita, joka toisinaan väistämättä puhkeaa.

Silti esimerkiksi julkinen valta ei näy lainkaan miettivän, miten taloutta voisi tervehdyttää. Miten luoda mahdollisimman inhimillinen, oikeudenmukainen ja ekologisesti kestävä talous, jota ei tarvitsisi toteuttaa pakkotoimena minkään kriisin tai katastrofin kautta, vaan järkevästi ja vähitellen?

Kriittinen korkeakoulu oli 1970-luvulla edelläkävijöiden joukossa pohtimassa tasapainotaloutta. Ehkä nytkin on sen paikka.

EERO OJANEN

40 VUODEN RYHMÄTYÖ JA SEN PURKU, osa I

Kriittisen korkeakoulun historiaa

EERO OJANEN

Mistä on keskusteltu?

Mitä näkökulmia Kriittisen korkeakoulun vaiheet avaavat oman ajan historiaan?

Miksi tällainen kummajainen on pysynyt hengissä?

Idea Kriittisen korkeakoulun perustamisesta syntyi keskeisen taustahahmon, filosofi Reijo Wileniuksen mukaan alkuvuodesta 1968 keskustelussa eräiden nuorten aktiivien kanssa.

Wilenius (s.1930) oli saanut nimeä yhteiskuntafilosofisilla teoksillaan ja hän oli myös *Katsaus*-lehden päätoimittaja. Kymmenen vuoden aikana *Katsaus* oli saanut oman paikkansa maan kulttuurilehtien joukossa, sillä oli oma vakiintunut tekijäjoukkonsa ja laajat yhteydet kulttuurielämään. Wilenius oli myös oppikoululaisten järjestön Suomen Teiniliiton kuraattori. Teiniliitto oli nopeasti kehittymässä radikaalina nuorisjärjestönä, ja uudenlaisten yhteiskunnallisten toimintamuotojen etsiminen sopi sen piirissä toimineille ihmisille hyvin. Noista keskustelukumppaneista Wilenius oli myös radikaaliksi nuorisojärjestöksi kehittyneen Suomen Teiniliiton kuraattori, ja nuorista keskustelukumppaneistaan hän mainitsee silloin noin kaksikymppiset Erkki Tuomiojan ja Risto Volasen.

Haluttiin uudenlaista keskustelua yhteiskunnasta ja kulttuurista. KKK:n ensimmäisten taustapaperien ja dokumenttien henki korostaa voimakkaasti yliopisto- ja korkeakoululaitoksen pysähtyneisyyttä. Yliopistot olivat juuttuneet jähmeisiin toimintamalleihin, ne eivät kyenneet tarttumaan maailman ajankohtaisiin ongelmiin eivätkä tarjoamaan oman, kriittisen ajattelun eväitä opiskelijoille.

Tällaisista asioista on myöhemmin helposti tullut fraaseja ja itsestäänselvyyksiä. 1960-luvulla tuollaiset puheet olivat kuitenkin uusia ja tuoreita – ja niiden vakiintuminen kielenkäyttöömme kertoo siitä, miten syvän vaikutuksen 1960-luku itse asiassa on tehnyt. Nythän muutoksesta meuhkataan joka paikassa ja siitä itsestään on tullut ylhäältä päin tarjottavaa, ihmisiä vieraannuttavaa pakkopullaa, mutta silloin muutos vielä oli muutos. Siihen aikaan joku myös kehtasi puolustaa olemassa olevia rakenteita, eivätkä vallankäyttäjät itse olleet ensimmäisenä koko ajan huutamassa

Tämä kirjoitus on ensimmäinen osa kaksiosaisesta historiajutusta, joka kokonaisuutena on esityö laajempaa Kriittisen korkeakoulun 40-vuotishistoriikka varten. Tässä kirjoituksessa keskityn paljolti ulkoisiin faktoihin, ja niihinkin varsin pelkistetysti.

Tässä on kuitenkin runko, joka toivottavasti herättää lukijoissa niin muistoja, kommentteja kuin kysymyksiäkin. Otan mielelläni vastaan kaikenlaista palautetta tästä versiosta, niin faktojen, kuin pohdinnan ja analyysinkin suhteen. Historiikkiin tarvitaan enemmän arviointia siitä, mitä kaikkea Kriittisen toimintaan on liittynyt ja mitä se on merkinnyt.

muutosta, mikä on nykymenolle tyypillinen kummallisuus.

Muutoksen puolesta – miksi ihmeessä?

Muutoksen liittyi olennaisesti keskustelun käsite. Myös tämä käsite sai oman vivahteensa, joka sillä toki ainakin piilevänä aina on, mutta ehkä se silloin tuli avoimemmin esiin. Keskustelu ei ollut pelkkää mielipiteiden vaihtoa, vaan se itsessään oli prosessi joka johtaisi johonkin. Se itse olisi jo muutos ja se saisi aikaan muutoksia. Erilaisissa 1960-luvun liikkeissä ja pitkään myös Kriittisessä mukana ollut Kalevi Suome-la ilmaisi eräässä tilaisuudessa tuon 60-luvun hengen luultavasti erittäin hyvin: "uskottiin demokratiaan ja koulutettavuuteen, siihen että ihmiset todella kykenevät oppimaan ja muuttumaan, ja muuttamaan myös yhteiskuntaa."

Voisi kuvitella, että samanlaisia ideoita jonkin uudenlaisen toimintamuodon tarpeellisuudesta liikkui monien mielessä. Varmaankin jokaisella alussa mukaan lähteneellä oli myös vähän omanlaisensa idea siitä, mitä oltiin tekemässä. Uusien toimintamuotojen ja foorumien synty oli 1960-luvun jälkipuoliskolle ominaista: syntyi uudenlaisia yhdistyksiä, yhden asian liikkeitä, samoin taiteilijaryhmiä, kesälukioita, kursseja ja seminaareja, mutta myös julkinen kulttuurihallinto sai uusia muotoja. Kriittinen korkeakoulu oli yksi asia tässä kirjavassa joukossa.

Perustaminen tapahtui toukokuussa 1968. Samainen kuukausi on jäänyt Euroopan kulttuurihistoriaan opiskelijakapinoiden kiihkeimpänä aikana, erityisesti Ranskassa sekä Saksassa. Yhteys opiskelijalevottomuuksiin on lopulta satunnainen, ajatus Kriittisen perustamisesta oli pantu vireille ennen kuin niistä tiedettiin. Mutta jollain tapaa tämän yhdistyksen perustaminen sopii hyvin tuohon vuoteen. Vanhan ylioppilastalon valtaamisen kaltainen yksityiskohta on saanut kohtuuttomasti huomiota osakseen historiassa – luultavasti liikaakin. Jos katsotaan, mitä noiden aikojen henki oli ja mitä nuo ajat Suomessa ovat vaikuttaneet myöhempään historiaan, niin juuri Kriittisen korkeakoulun historia tarjoaa silloin erään oivallisen materiaalia tarkastelua varten. Vuosi 1968 on kuitenkin pelkkä lähtökohta, itse toiminta tapahtui myöhemmin.

Kun kulttuurikeskus oli uusi ajatus

Uuden yhdistyksen tai foorumin nimikään ei ollut itsestäänselvyys. Tuleva puheenjohtaja Reijo Wilenius ehdotti Kulttuurikeskusta, jonka jatkoksi perustavassa kokouksessa lisättiin sanat Kriittinen korkeakoulu. Tämä oli siis perustettavan toimintamuodon nimi, ja toimintaa pyrittämään perustettiin Kulttuurikeskuksen Kriittisen korkeakoulun kannatusyhdistys ry. Nimikeskustelu kertoo jo erilaisista painotuksista ja myös erilaisista mahdollisuuksista: uudelta yhdistykseltä toivottiin ehkä uudenlaisia impulsseja koko kulttuurielämään, ja toisaalla ajateltiin jonkinlaista vaihtoehtoyliopistoa tai uudenlaista muotoa nimenomaan akateemiseen opiskeluun. Erilaisia "vapaita korkeakouluja" syntyi vuonna 1968 monissa Euroopan maissa, mutta ne eivät yleensä jääneet pitkäaikaisiksi. Useimmat niistä sulautuivat pian vallitseviin yliopistorakenteisiin.

Yhdistyksen ensimmäiseen johtokuntaan kuului toisaalta Wileniuksen ikätovereita, toisaalta nuoria opiskelijoita kuten Risto Volanen. Yhdistyksen tulevaisuuden kannalta oli epäilemättä onnellista, että sillä ei ollut kovin yhtenäistä taustajoukkoa. Eri suku-

polvien kohtaaminen toteutui, ja se on ollut olennainen tekijä koko Kriittisen olemassaolon ajan. Samoin toteutui erilaisten ajattelutapojen tai aatesuuntien kohtaaminen, sillä uusi Kulttuurikeskus ei halunnut julistautua minkään suuntauksen tai minkään tiettyjen päämäärien kannattajaksi. Tavoitteena oli vain keskustelevan ja kriittisen ilmapiirin luominen yhteiskuntaan ja kulttuurielämän sekä ihmisen rikastuttaminen tätä kautta.

Ensimmäisissä muistioissa toiminnan tärkeimmäksi muodoksi nähdään jotain tiettyä aihetta käsittelevät työryhmät, jotka itse muotoilevat tarkemmin oman toimintansa ja tähtäävät mietintöjen tai vastaavien kannanottojen tuottamiseen aihepiiristään. Työryhmien raportteja voitaisiin sitten luovuttaa esimerkiksi päättävälle taholle ja asianomaisille viranomaisille. Yksi osa työryhmien työtä olisi myös niiden aikaansaannosten tuominen julkisuuteen yleisötilaisuuksien kautta.

Toiminta alkoi varsinaisesti syksyllä, ensimmäinen yleisötilaisuus pidettiin Helsingin Steiner-koululla syyskuussa 1968. Reijo Wilenius alusti uuden kirjansa pohjalta aiheesta Nuorison kapina ja aikamme suunnanmuutos – mikä olikin Kriittisen alkuvaiheita ajatellen erinomaisen kuvaava otsikko. Syksyn mittaan toteutetun ensimmäisen luentosarjan alustajanimiä olivat myös Erkki Tuomioja, joka puhui kuluttajapolitiikasta sekä sosiaalipolitiikkaa luodannut Antti-Veikko Perheentupa (1930–2007). Viimeksi mainittu oli vanhaa *Katsauksen* ydinjoukkoa, ja hänen vaikutuksensa Kriittisen syntyyn ja koko sen toimintaan oli 1980-luvulle saakka todella perustavanlaatuista. Tärkeä taustahahmo oli myös julkisuudessa vähemmän näkynyt Raimo Antikainen.

Työryhmät vaihtoehtoja etsimään

Yleisötilaisuuksista tuli todella suosittuja. Ensimmäisillä luennoilla kerrotaan olleen useita satoja kuulijoita, ilmeisesti enemmän kuin järjestäjät odottivatkaan. Ajankohta oli tällaiselle esiintulolle ja toiminta-

muodolle otollinen. Suurten ajankohtaisten kysymysten käsittely sangen vapaamuotoisella ja epävirallisella luentosarjalla, joka oli kaikille avoin ja johon liittyi myös avoimen keskustelun mahdollisuus – se ilmeisesti oli varsin uutta. Yleisömäärät tosin ensi-innostuksen jälkeen myös laskivat ja säilyivät sen jälkeen vaihtelevina.

Julkisista yleisötilaisuuksista tuli siten käytännössä alusta alkaen tärkein toimintamuoto, ja näitä luentoja on myös järjestetty katkeamattomasti 40 vuoden ajan. Sen sijaan työryhmät eivät ehkä muodostuneet aivan sellaisiksi kuin oli odotettu. Jo vuodeksi 1969 suunniteltiin pitkä ja vaikuttava lista ajankohtaisia aiheita pohtivia työryhmiä, mutta kaikki niistä eivät ilmeisesti käynnistyneet lainkaan tai ainakaan niistä ei ole säilynyt paljoa tietoa. Ylipäänsä arkistomateriaalia ei käynnistysvaiheesta ole kovin paljoa. Ja toisaalta alkuvuosina saatiin myös esimerkkejä sangen onnistuneista työryhmistä.

Toiminta oli alussa varmasti monella tapaa improvisoitua ja alkuvaiheen innostuksessa toimintaa hyvin helposti halutaan laajentaa nopeastikin. Kriittinen korkeakoulu päätti ottaa myös *Katsauksen* julkaistavakseen, mutta entisen ydinjoukon voimat eivät riittäneet joka asiaan ja lehdelle tuli kokonaan uusi toimintakunta sekä sen mukana uusi linja. Lehden taival jäi kuitenkin lyhyeksi, vuonna 1969 ilmestyi kaksi numeroa, joiden jälkeen lehden ilmestyminen lakkasi (korjaan tässä Katsauksessa 2/2007 olleen väärän tiedon).

Mutta olennaisinta ja tärkeintä oli varmaankin, että toiminta ylipäänsä lähti alkuun ja myös jatkui välittömän alkuinnostuksen jälkeenkin. Tosin jo vuonna 1969 näkyy keskustellun muun muassa siitä, mihin Kriittistä korkeakoulua vielä tarvitaan, kun Helsingin yliopiston ylioppilaskuntakin oli perustanut oman kulttuurikeskuksensa, jossa oli hieman samantapaista uusien toimintamuotojen etsimisen ideaa.

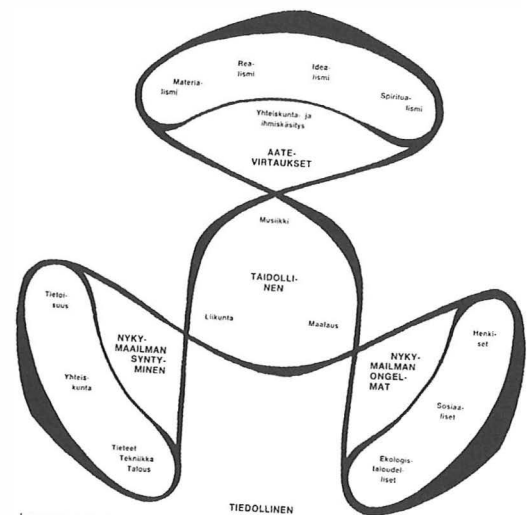
Käytännön toiminnalle antoi selkärangan paljolti se, että opetusministeriö myönsi yritykselle valtion avustusta heti syksyllä 1968. Valtionavun turvin voitiin

suorutua tilojen vuokrasta sekä toiminnan pyörittämisen kuluista. Aivan alkuvaiheessa tilaisuudet ovat tilien perusteella olleet ainakin osin maksullisia, mutta tästä luovuttiin pian ja sen jälkeen luennot ovat olleet maksuttomia. Muitakaan tuloja ei alkuvaiheessa juuri ollut. Yhdistys toimi vuokralaisena Steiner-koulun tiloissa Lehtikuusentiellä. Vuonna 1969 yhdistyksen pääsihteeriksi valittiin nuori opiskelija Raimo Ruottu, joka sitten huolehti toiminnan laajenemisesta vuoteen 1978 saakka.

Koko maailma

Ensimmäisten toimintavuosien teemat olivat usein todella suuria: Yhteiskunnallisten aatevirtausten tila ja aatteellinen keskustelu yleensä, sosialismi, kristinuskon ja marxilaisuuden suhde, teknokratia, byrokratia, ympäristöongelmat, kehitysmaiden tilanne ja sitä kautta myös globaali maailmantilanne, kulutusyhteiskunta ja sen kritiikki, koulutukseen ja koko kasvatukseen kohdistuvat voimakkaat muutospaineet, tulevaisuudentutkimus ja yhteiskuntasuunnittelu kaiken kaikkiaan. Monet näistä aiheista ovat siitä lähtien muodostaneet itsestään selvästi suomalaisen yhteiskunnan keskusteluagenda, ja tietysti näistä aiheista etenkin erikseen puhuttiin monilla muillakin foorumeilla. Kriittinen korkeakoulu oli kuitenkin nähtävästi ainutlaatuinen sinä, että se tarjosi kattavan mahdollisuuden näiden kaikkien kipeiksi ja haastaviksi koettujen asiaryhmien käsittelylle. Kriittinen ei ollut missään vaiheessa sen enempää yhden asian kuin yhden ajatussuunnan liike.

Jälkeenpäin katsoen Kriittinen löysi uomansa oikeastaan hämmästyttävän nopeasti ja ennen muuta se pysyi niissä johdonmukaisesti. Mitään valmista malliahan ei ollut, ei myöskään mitään ulkopuolelta annettua valmista tehtävää. Yhdistys oli täysin vapaa suuntaamaan toimintaansa oman mielensä mukaan. Voisi ajatella, että etenkin pitkällä aikavälillä tällaisen toiminnan luonne ja linja olisi vaihdellut huomattavastikin sen mukaan millaiset ihmiset ja ajatussuunnat sitä ovat kulloinkin johtaneet. Kriittisellä näin ei käynyt. Toiminta on säilynyt hyvinkin samanlaisena, jopa niin että myös tietyt samantyyppiset perusongelmat ovat näkyvissä koko ajan, ajasta toiseen.

Luonnos Ihmisten kasvun korkeakoulun opinto-ohjelmaksi. Tarkemman kuvan saamiseksi on syytä tutustua tiedollisten ja taiteellisten jaksoiden sisältöön.

Opetussuunnitelma

Vuoden mittainen opinto-ohjelma jakaantuu kahteen peruslaseen seuraavasti:

TAVOITE A

Nykymaailman tiedostaminen, joka muodostuu seuraavista opintojaksoista:

1. Nykymaailman muotoutuminen
2. Maailman ja ihmisen sosiaaliset, taloudelliset, ekologiset ja henkiset ongelmat.
3. Tämän hetken eri ajatus- ja henkiset virtaukset, jotka pyrkivät näitä ongelmia ratkaisemaan.

Siksi Kriittisen korkeakoulun historiaa on varsinkin alkuvaiheessa vaikea periodisoida millään tavalla. Myöhemmässä vaiheessa tapahtui ehkä voimakkaampiakin käänteitä, mutta etenkin alkuvaihetta on ehkä syytä tarkastella yksinkertaisesti vuosikymmenittäin.

1970-luvun alussa luento- ja tilaisuuksien määrä lisääntyi ja niistä tiedotettiin säännöllisesti ilmentyvällä monistetulla ohjelmalehtisellä, jonka painospain nousi useisiin tuhansiin. Ohjelmalehtiseen sisältyi myös pidettyjen luento- ja muiden puhe- vuorojen referaatteja. Yksittäisten luento- ja luentosarjojen lisäksi ohjelmaan tulivat jo alkuvaiheessa ajankohtaisia teemoja käsittelevät symposiumit eli seminaarit.

Toiminnasta pyrittiin siis kertomaan mahdollisimman laajalle ja tästä syystä päätettiin perustaa myös *Katsaus*-lehti uudestaan vuoden 1973 alusta. *Katsauksen* sisältö koostui paljolti eri tilaisuuksien alustuksista, mutta siinä oli myös muuta sisältöä, ja toisaalta Kriittisellä oli myös sellaisia aiheita ja tilaisuuksia, joiden sisältö ei kovin voimakkaasti näy lehden palstoilla.

Keskusteleva, suvaitsevainen 70-luku

1970-luvun alussa teemoissa näkyy vakiintumisen myötä hienoinen muutos. Kaikkein laveimmat koko maailman tilaa ja sen muuttumista käsittelevät otsikot vähenevät ja keskustelu konkretisoituu jossain määrin enemmän yhteiskunnan eri lohkoille. Silti 1970-luku oli erittäin yhteiskunnallista, jopa yhteiskuntapolitiista aikaa. Selkeästi yhteiskunnalliset teemat hallitsevat ja asioiden käsittelytavassa korostuu nimenomaan yhteiskunnan näkökulma.

Jos sitä vastoin 1970-lukua katsoo siitä suomalaisessa julkisuudessa nykyään yleisesti esitettävien mielikuvien pohjalta, saattaa yllätyä. Kriittisessä korkeakoulussa ei näy merkkejä ylikuumenneesta ja ahdasmielisestä puoluepoliittisuudesta tai mistään pysähtyneisyyden ajasta. Jotkut mukana olleet tosin muistelevat, että Kriittinen muodostikin nimenomaan henkireiän, tietoisuuden ja myös tarkoin varjellun vaihto-

ehdon ilmapiirissä, jossa avoin keskustelu yleensä jäi pelkän politikoinnin jalkoihin. Mutta nousee myös kysymys: onko tuota puolta 1970-luvun Suomessa liioiteltu? Entä jos Kriittisen Korkeakoulun historia avaa myös hyvin todellisen ja olennaisen näkökulman suomalaiseseen 70-lukuun?

Tai ainakin KKK:n tarjoaman aineiston valossa näyttäytyy niin, että 1970-luvulla keskusteltiin hyvinkin paljon ja vilkkaasti, mutta tuon aidon keskustelun henki oli jotain aivan muuta kuin vuosikymmentä jälkikäteen koskevat stereotypit. Ainakin näyttää siltä, että 70-luvun alun vasemmistopainotteinen poliittisuus on jo ollut hyvin hedelmätöntä ja ajan luovat vireet löytyivät jo muista asioista.

Jossain mielessä aatteellinen, tai ainakin poliittisista aatteista käytävä keskustelu vähenee jo 70-luvun alussa. *Katsauksen* artikkeleissa pohditaan kyllä jossain määrin poliittisia ilmiöitä, mutta puoluepolitiikka ja kotimaan sisäpolitiikka ovat esillä vähemmän kuin 1960-luvulla. Ehkä vielä erikoisempaa on se, että maailmanpolitiikka ja kansainväliset kysymykset lähes häviävät Kriittisen aihepiiristä 70-luvun alussa. Ei puhuta enää Vietnamista, mutta ei juuri muistakaan maailman konflikteista tai esimerkiksi asevarustelusta tai väestöräjähdyksestä, jotka 1960-luvulla olivat levinneet tietoisuuteen. Suomen vallitsevan ulkopoliittikan kulmakivet, idänsuhteet tai esimerkiksi ETYK ja liennytys eivät tällaisen yhteiskunnallisesti aktiivisen yhdistyksen toiminnassa näy juuri mitenkään. Osin tämä havainto kuitenkin muuttuu, kun mennään otikkotasoa syvemmälle luento- ja kirjoitusten sisältöön. Esimerkiksi Euroopan integraation eli silloisen EEC:n kysymyksiä käsiteltiin paljonkin eri erityistemojen yhteydessä.

Tilalle tulee erillisiä politiikan lohkoja ja kysymyksiä: keskustellaan verotuksesta, inflaatiosta ja vaikkapa maatalouspolitiikasta, josta pääkaupungissa sijaitseva yhdistys keskusteli 70-luvulla varsin paljonkin. Koulutuspolitiikka ja kasvatusta säilyivät 60-luvun tapaan keskeisinä aihepiireinä, mutta myös niissä

suurten vaatimusten esittäminen ja uudistuksiin uskomisen alkoi hiipua. 1960- ja 70-lukujen taitteeseen liittyi tietty optimismi, jolloin nähtiin että 60-luvun suuret periaatteelliset uudistusvaatimukset voisivat toteutua käytännössä uudenlaisen suunnittelun ja hallintokoneistossa tapahtuvan linjanmuutoksen kautta. Myöhemmin usko suunnittelun mahtiin ehkä väheni, tai ainakin asia nähtiin monimutkaisemmin.

Taloukasvusta henkiseen kasvuun

Ehkä tärkeintä ja omaperäisintä aihepiiriä 70-luvun alkupuolella olivat kuitenkin ekologiset kysymykset, ekologian ja talouden suhde, niin sanotun nollakasvun tai tasapainotalouden ongelmat, sekä konkreettisenä kysymyksenä ydinvoima. *Katsauksessa* on vuodesta 1974 alkaen ydinvoimasta enemmän kirjoituksia kuin mistään muusta yksittäisestä teemasta. Hermani Yli-Tepsa kommentoi talouskeskusteluja toisaalla, mutta voi väittää, että Kriittisen korkeakoulun kaikkien omimmat aiheet olivat nimenomaan sellaisia, jotka yhteiskunnassa ovat myös sen jälkeen osoittautuneet pysyvästi tärkeiksi, ja monet niistä ovat nyt ehkä vielä polttavampia kuin tuohon aikaan.

Tämä koskee myös ydinvoimaa, joka tuolloin oli aivan uusi ja uuden tyyppinen keskustelunaihe. Tulevaisuus ja riskit tulivat uudella tavalla yhteiskunnalliseen keskusteluun, joka ei myöskään noudattanut mitään aiemmin vakiintuneita asetelmia. Keskustelun luonne toki on muuttunut paljon, kun tämäntyyppiset keskustelut on tullut itsestäänselvyys.

Tasapainotaloutta pohtinut ekologiatyöryhmä oli ehkä onnistunein käytännön toteutus perustajien alkuperäisestä ideasta. Työryhmä hahmotti olennaisia kysymyksiä, etsi niihin erilaisia, myös aivan tuoreita näkökulmia ja tuotti konkreettista materiaalia jatko-keskustelun sekä päätöksenteon tueksi.

Toinen vireä 70-luvun alun ilmiö oli anarkismityöryhmä. Veikko Leväahon vetämä työryhmä ei niinkään tuottanut mietintöjä tai konkreettisia ehdotuksia, vaan laajensi ja syvensi vallasta, keskittymisestä ja erilaisia

valtarakenteista käytävää keskustelua. Työryhmä ei siis vain pohtinut tai esitellyt anarkismia sanan suppeassa merkityksessä, vaan pohti myös vaikkapa perhettä valtakoneistona, mikä sinänsä oli harvinaisempi aihevalinta 70-luvulla. Työryhmät ideoivat omasta aiheestaan järjestettäviä luentosarjoja ja seminaareja, joten toimintamuodot tukivat toisiaan.

Myös terveyden ja terveystalouden kysymykset, esimerkiksi vaihtoehtoisen terveydenhoidon näköalat olivat jo varhain esillä. Elintarvikepolitiikka ja puhtaiden elintarvikkeiden tuotanto taas oli ekologiaan liittyvä teema, joka myös nousi esiin jo 70-luvun alussa. Yhteiskunnallinen korostus ei sulje pois sitä, että aiheiden kirjo oli varsin laaja ja niitä etsittiin ennakoluulottomasti.

Kaikkien puolesta, mutta toisten enemmän

Jo 70-luvulla Kriittisen keskustelutoimintaan hahmotui karkeasti neljä keskeistä periaatetta, jotka ovat olleet jollain tavalla olemassa koko ajan myös sen jälkeen. Eri aikoina ne toki ovat painottuneet eri tavoin, ja ne menevät myös limittäin.

Tärkeäksi tavoitteeksi nähtiin erilaisten aatesuuntien kohtaaminen ja aidon keskustelun luominen vakiintuneiden aatteiden välille. Tämä ei kaikkina aikoina onnistunut ehkä kaikkein parhaiten, mutta alusta alkaen käytännöksi vakiintui nimenomaan se, että yksittäisillä luennoilla ja luentosarjoilla pyrittiin saamaan esille erilaisia ja usein vastakkaisia kantoja edustavia alustajia ja keskustelijoita. Yksittäisiä teemoja valotettiin näin eri aatesuuntien kannalta.

Toisena tavoitteena tai ilmiönä oli uusien asioiden tuominen julkisen keskustelun piiriin. Tästä esimerkiksi saattaisi olla 70-luvun alkupuolella pitkän aikaa toiminut Tiedon rajat -projekti, joka tuotti useita luentosarjoja ja seminaareja. Sen aihepiiri oli laajuudessaan ja moninaisuudessaan Kriittisen kannalta ilmeisen sopiva, tilaisuuksissa saatettiin toisaalta pohtia tietoteorian ja tieteenfilosofian perusongelmia ja toisaalta lähestyä esimerkiksi rajatiedon kysymyksiä,

Inhimillisen kasvun
korkeakoulun (INKA)
viikonloppu-
seminaarista 1974.

jotka tuohon aikaan olivat paljon pinnalla. Kirliankuvaus, hypnoosi, jooga tai muut rationaalisen tiedon rajamailla olevat ilmiöt tai sellaisiksi koetut herättivät keskustelua.

Mutta tämäntyyppinen ilmiö oli myös esimerkiksi populaarikulttuuri, jota tutkiva projekti käynnistettiin jo 1972 eli aikana, jolloin aihepiiriä ei akateemisesti tutkittu vielä lainkaan eikä siitä muutoinkaan käyty varsinaista analyttistä keskustelua. Asian puuhamiehenä oli myös *Katsauksen* toimittajana ollut Osmo Jokinen, joka oli alan pioneereja myös koko maassa.

Kolmanneksi, edelliseen toki läheisesti liittyvänä, voisi mainita uudenlaisen tiedon tuottamisen ja vaihtoehtoisten mallien esittämisen yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Tasapainotalous-työryhmä on luonteva esimerkki tästä. Kriittinen tavallaan sitoutui alusta alkaen jollain tapaa vaihtoehtojenetsimiseen, ehkä myös tietynlaisen vastakulttuurin tai ainakin valtavirtojen epäilyn puolelle. Tämä varmaankin korostui eri aikoina erilaisella voimalla, ja tavallaan tämä saattoi olla

ristiriidassakin ensiksi mainitun monipuolisen ja sitoutumattoman keskustelun kanssa. Ristiriita oli kuitenkin voittopuolisesti hedelmällinen, koska tämä tilanne esti pelkkään mekaaniseen tasapuolisuuteen menemisen ja korosti tuoreiden näkökulmien etsimistä.

Neljänneksi Kriittinen myös pyrki tarjoamaan foorumin täysin omaehtoisille, vakiintuneiden muotojen tai järjestelmien ulkopuolelta tuleville ajatuksille. 1970-luvulla tämä puoli ei korostunut kovinkaan paljoa, keskustelijat olivat etupäässä vakiintuneiden aatteiden ja instituutioiden sisältä. Riippumatonta ajattelijatyyppiä edusti ehkä jo 1960-luvun *Katsauksessa* talousasioista kirjoittanut Matti Kukkaroinen alias Aapo Riihimäki Jyväskylästä. Omintakeisia ja nimenomaan *Katsaukseen* jollain tapaa profiloituneita kirjoittajia ja keskustelijoita toki oli paljon. Tulevaisuudentutkija Pentti Malaska tai monipuolinen nuori yhteiskuntatutkija Jussi Raumolin olivat esillä useissa tilaisuuksissa. *Katsauksen* aktiivisia kirjoittajia olivat edelleen myös Reijo Wilenius ja Antti-Veikko Perheentupa.

Filosofia käytännön voimana

Eräs Kriittisen kantava voima oli alusta alkaen ja on koko ajan ollut filosofinen keskustelu. Filosofisia näkökulmia etsittiin ja esiteltiin lähes kaikkien aiheiden yhteydessä, mutta jo ensimmäisistä toimintavuosista lähtien järjestettiin myös nimenomaisesti filosofiaan keskittyviä luentosarjoja ja tilaisuuksia. Pyrittiin luomaan keskustelua akateemisen filosofian eri suuntien välillä, esiteltiin eri ajatuksia ja suuntauksia myös suurelle yleisölle, ja pyrittiin soveltamaan filosofiaa ajankohtaisiin kysymyksiin. Viimeksi mainittu korostus oli etenkin Wileniukselle läheinen ja Kriittinen korkeakoulu oli niitä tekijöitä, jotka vaikuttivat filosofian julkiseen nousuun suomalaisessa kulttuurissa 70-luvun lopulta lähtien. Tämän ilmiön tärkeä henkinen isähahmo, Georg Henrik von Wright esiintyi Kriittisellä useita kertoja. Sven Krohn esitteli omaa, vahvasti humanistista ja henkistä filosofiaansa, jossa itämaiset ja länsimaisen filosofian ainekset kohtasivat. Lauri Rauhala puolestaan pohti psyykkisten ongelmien luonnetta ja ihmiskäsityksen filosofisia ongelmia, jotka ainakin 70-luvulta alkaen olivat suosittuja aiheita.

Luentotilaisuuksien määrä Helsingissä kohosi pian noin 50–60:een vuodessa, ja kävijöitä niissä oli vuosittain yhteensä useita tuhansia. Tilaisuuksia pidettiin edelleen Steiner-koululla. Myös kannatusyhdistyksen jäsenmäärä nousi hiljalleen, vaikka siinä esiintyi myös melkoista vuotuista vaihtelua. Yhdistyksen johtokunnassa toimivat 70-luvulla useiden tässä jo mainittujen henkilöiden lisäksi muun muassa silloiset kansanedustajat Ilkka-Christian Björklund ja Kalevi Kivistö sekä kirjallinen johtaja Ville Repo. Katsaus-lehti levisi yhdistyksen jäsenkuntaa selkeästi laajemmalle.

Inhimillisen kasvun tiet

Luentoja, keskustelujen ja yksittäisten seminaarien lisäksi 70-luvun puolivälissä alettiin kuitenkin hakeutua myös uusiin muotoihin, kun 1974 perustettiin Inhimillisen kasvun korkeakoulu -niminen yksikkö, joka sittemmin tuli ehkä paremmin tunnetuksi lyhenteellään INKA. Myöhemmin nimi muutettiin Inhimillisen kasvun seminaariksi.

INKA edusti jo koulun perustamisaikaan ilmassa ollutta vaihtoehtoisen korkeakoulutuksen ideaa. Luentoja ja yksittäisten tilaisuuksien lisäksi haluttiin myös pitkäkestoisempaa ja kiinteämpää opiskelua. Esimerkkiä haettiin ainakin hollantilaisesta Vapaasta korkeakoulusta, jota esiteltiin myös *Katsauksen* palstoilla.

INKA oli vuoden ajan kestävä, arki-iltaisin ja viikonloppuisin tapahtuva koulutuskokonaisuus. Siinä korostuivat juuri ne asiat, joiden laiminlyömisestä vallitsevaa korkeakoululaitosta oli aiemmin kritisoitu. Lähtökohtana olisi ongelmakeskeisyys, maailman nykytilan ja nimenomaan maailman nykyongelmien esittely sekä niiden pohtiminen eri aatesuuntien tarjoamista näkökulmista. Mutta myös opiskelijoiden oma kokemus, itseilmaisun ja luovuuden auttaminen nähtiin tärkeänä ja tämä jälkimmäinen puoli INKAssa sitten käytännössä korostuikin ehkä enemmän. Filosofia oli olennaista sisältöä koko ajan, yhteiskunnallinen aatekeskustelu ehkä jäi vähemmälle.

INKA kehittyi toki vuosien varrella, mutta saman perusidean varassa se toimi lähes 20 vuotta 1990-luvun alkuun saakka. Ryhmän koko vaihteli noin 30–50 hengen välillä, yhteensä INKAN ehti siten käydä useita satoja ihmisiä. INKA oli uudentyyppinen henkisen kasvun projekti, joka monelle sen käyneelle on ollut hyvinkin tärkeä asia. Ohjelma oli monipuolinen, mutta silti kokonaisvaltainen ja yhtenäisesti suunniteltu. Asioiden tarkastelu monista eri näkökulmista, taiteellinen ilmaisu, käden taitot sekä ryhmän kokonaishenki ovat jääneet osallistujien mieleen. Ilmeisesti INKA oli omana aikanaan uudentyyppinen koulutuksellinen muoto.

INKA vetäjänä toimi pitkään muun muassa Martti Tuomola, joka oli muutoinkin Kriittisen keskeisiä henkilöitä. INKAssa näkyi myös antroposofisen ajattelun vaikutuksia, ja INKAN kokemukset olivat osaltaan vaikuttamassa vuonna 1980 syntyneen Snellman-korkeakoulun käytännön linjauksiin ja toimintaan. Snellman-korkeakoulu syntyi antroposofian pohjalta ja se oli siten eri asia kuin aatteellisesti sitoutumaton Kriittinen, mutta siinä epäilemättä oli samaa vaihtoehtoisen korkeakoulumuodon etsintää kuin Kriittisen alkuvaiheissa. Myöhemmin tämä juonne alkupe-
räisessä muodossaan jäi sivummalle, mutta laajemmin ottaen ajatus aikuiskasvatuksen ja -opetuksen uudenlaisten muotojen etsinnästä toki jäi elämään.

Jo 1970-luvun alkupuolella pyrittiin toteuttamaan myös muunlaista taideohjelmaa. Kriittisessä oli erityinen kulttuurisihteeri ja tässä tehtävässä toimi muun muassa muusikko Risto Suurla, joka tunnettiin myös Ykä, Ripa ja Liisa -lauluyhtyeessä. Erilaisia musiikkitilaisuuksia ja musiikkiin tai taidepolitiikkaan liittyviä luentoja järjestettiin, ja toiminnan monipuolisuutta myös tällä alueella pidettiin tärkeänä. Silti taidekokonaisuutena jäi 70-luvulla vähemmälle huomiolle ja esimerkiksi kirjallisuus ei ollut keskusteluissa esillä paljoakaan. Eräs 1970-luvun *Katsauksen* suuri ero edellisvuosikymmenen lehtiin onkin tällä alueella. 60-luvun *Katsauksessa* kirjallisuus oli hyvinkin korostetussa asemassa koko yhteiskunnan ja kulttuurin analysoimisen sekä keskustelun kannalta.

Toiminta maakunnissa

1970-luvun puolivälissä toiminta levisi myös Helsingin ulkopuolelle. Turkuun perustettiin oma Kriittinen korkeakoulu ja Jyväskylään samassa hengessä toimiva Jyväskylän avoin kulttuurikeskus. Seuraavina vuosina mukaan tuli jatkuvasti uusia paikkakuntia ja 1980-luvulla Kriittisen korkeakoulun nimissä tapahtuvaa toimintaa oli parhaimmillaan yli kymmenessä kaupungissa. Yhteensä toimintaa eriaikana oli ilmeisesti noin 15 paikkakunnalla.

"Sivutoimipisteiden" muodot ja sisällöt vaihtelivat: jonnekin perustettiin itsenäisiä rekisteröityjä yhdistyksiä Kriittisen mallin ja sen sääntöjen pohjalta, jossain taas oli rekisteröimättömiä vapaita toimintaryhmiä, ja tällaisen ryhmän toiminta saattoi tapahtua kiinteässä yhteydessä paikallisen työväenopiston tai vastaavan kanssa.

Yleisin toimintamuoto olivat luentosarjat, joiden sisältö vaihteli paikallisten tarpeiden mukaan. Erilaisia ihmiskäsityksiä, henkisyttä, ekologiaa ja tulevaisuuden polttavia kysymyksiä käsittelevät teemat olivat kuitenkin vallitsevia ja monet Helsingin luennoitsijat vierailivat tilaisuuksissa myös muilla paikkakunnilla. Luentosarjat saattoivat paikallisesti olla hyvinkin

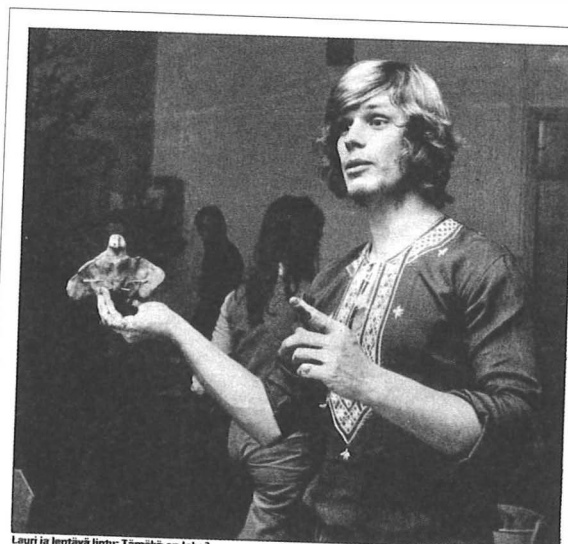
suosittuja, ne koettiin monella paikkakunnalla aivan uudenaikaisena toimintana joka sitten ehkä antoi virikkeitä myös työväenopistojen ja vastaavien toimijoiden yleisölle tarjoamiin tilaisuuksiin.

Toisaalta paikallista toimintaa leimasi kauttaaltaan jonkinlainen vakiintumattomuus. Paikallisille yksiköille ei saatu pysyvää rahoitusta ja toiminta oli usein pienen joukon varassa, jolloin se myös saattoi eri syistä nopeasti myös lamaantua. Ehkä pitkäaikaisimpia ja tarjonnaltaan monipuolisimpia oli Jyväskylän JAK, jossa osin näkyi Jyväskylässä professorina työskennelleen Wileniuksen vaikutusta. Pienellä yliopistopaikkakunnalla tällainen toiminta joutui kuitenkin kilpailemaan niin toimijoista kuin yleisöstäkin monen muun asian kanssa. Alueellinen toiminta kaikkiaan hiipui pääosin jo 1980-luvulla, joskin viimeisenä jatkoi toimintaansa Satakunnan Kriittinen korkeakoulu Porissa vielä paljon myöhemminkin.

Kohti uutta vuosikymmentä

Eräs Kriittiselle ominainen piirre oli ja on aina ollut jatkuva keskustelu koulun ja yhdistyksen omasta luonteesta ja identiteetistä. 70-luvun lopulla keskusteltiin vakavasti nimen vaihtamisesta, mutta lopulta päädyttiin jatkamaan jo tavallaan vakiintuneeksi koe-tun Kriittinen korkeakoulu -nimen puitteissa. Koulusta oli muodostunut myös oma pieni yhteisönsä, jonka aktiivit kokivat tärkeänä ja jossa nähtiin jotain omina- takeista. Ja näinhän voidaan varmasti sanoa: Kriittisen alkuvaiheet ja 70-luku voidaan ehkä kaikkein parhaiten kiteyttää koulun piirissä käyttöönotettuun ja suosituksi tulleen ilmaukseen: henkinen kasvu. Se oli jotain, mitä tämä koulu pyrki tarjoamaan ja edistämään.

1980-luvulle tultaessa muun muassa Reijo Wilenius ennusti, että uusi vuosikymmen on kansallisuuden ja kansallisen kulttuurin aikaa.

Lauri ja lentävä lintu: Tämäkö on Inka?

Viikonloppuseminaarit kuuluvat Inkan vakio-ohjelmaan. Tässä kuvastoa Tottilan kurssi-keskuksesta, oppilaista ja opettajista.

Leena leipoo maailmaa.

Luentolinjassa Maria, Lea, Leija ja Pertti.

Arkistosta löytyy muun muassa tällainen INKAA ilmeisesti vuonna 1974 esittelevä lehtijuttu, josta ei kuitenkaan näy tarkempia julkaisutietoja.

► jatkuu seuraavassa numerossa...

TASAPAINOTALOUS

– varhaisia versioita kestävästä kehityksestä ja kansalaisjärjestötoiminnasta?

HERMANNI YLI-TEPSA

70-luvulla Kriittisellä korkeakoululla järjestettiin lukuisia taloutta käsitelleitä keskustelutilaisuuksia. Näiden tilaisuuksien materiaalia julkaistiin *Katsaus*-lehdistä. Keskusteluista tulee näkyviin kaksi yleispiirrettä. Ensinnäkin kritikoitiin vallitsevaa talousjärjestystä ja ideoitiin tälle sellaisia vaihtoehtoja kuin tasapainotalous, kansallinen omavaraisuus, keräilytalous tai uudenlainen yrittäjyys. Toisaalta taas järjestettiin tilaisuuksia, joissa selvitettiin ajankohtaisia ilmiöitä, kuten vuosikymmenen puolenvälin tienoilla alkanutta lamaa, tulopoliittisen kokonaisratkaisun tiedotuksen todenperäisyyttä tai puoluepolitiikan rahoitusmenettelyjä.

Tarkastelen seuraavassa hieman lähemmin erästä talouden teemaa sivunnutta keskustelunaloitusta. Kyse on kahdesta luonnoksesta tasapainotaloudesta. Raporteille antaa mielenkiintoa se, että ne käsittelevät talouden lisäksi ympäristökysymyksiä. Niistä löytää yhtymäkohtia nykyiseen keskustelun ilmapiiriin, jossa

ympäristökysymykset ja ekologiset ratkaisut ovat pinnalla.

ON SYYTÄ TODETA, että Kriittisellä korkeakoululla oltiin ajan tasalla, jos ei jopa eturintamassa 70-luvun alkupuolella voimistuneessa ympäristöajattelussa. Eräs taustavaikuttaja tässä uudenlaisessa ekologisen tietoisuuden heräämisessä oli Rooman Klubi. Jotkut Kriittisen toiminnassa mukana olleet henkilöt, kuten tuohon aikaan Turun kauppakorkeakoulun talous- ja tilastomatematiikan professorina toiminut Pentti Malaska, olivat mukana Rooman Klubin Suomen yhdistyksessä. Vuonna 1972 ilmestyi Rooman Klubin Massachusettsin teknilliseltä korkeakoululta (MIT) tilaama kuuluisa raportti "Kasvun rajat" (Limits to Growth), jossa laajan monitieteisen aineiston pohjalta ja tietokone-mallinnuksen avulla selvitettiin talouden jatkuvan kasvun rajoja maapallon rajallisessa ekosysteemissä. Raportti tuki ennusteita, joiden mukaan jatkuvalla

kasvulla olisi katastrofaalisia seurauksia niin ihmiskunnalle kuin ympäröivälle luonnollekin jo muutama vuosikymmenen päästä.

Vuonna 1973 Tammi julkaisi raportin suomeksi Hannu Taanilan kääntämänä. Samoihin aikoihin Kriittisellä korkeakoululla oli perustettu ekologiaa tutkiva ryhmä (ekologia-ryhmä). Vuoden loppupuolella ryhmän jäsenet Raimo Ruottu ja Tapio Kanninen selvittivät *Katsauksessa* kasvutalouden ongelmia. Maapallon ekosysteemien tulevaisuutta mallintaneet raportit on heidän mukaansa otettava tosissaan, ja niihin on syytä luottaa. Kasvu on maailmansotien jälkeisenä aikana teollisten maiden taloutta ohjannut poliittinen periaate, jonka kestävämmä on viimeistään viime aikoina tullut konkreettisesti osoitettua, ja joka pitäisi sen tähden asettaa aisoihin. Jatkuvaan kasvuun perustuva talous johtaa maailmanlaajuiseen katastrofiin, ja ekokatastrofin välttämiseksi tulisi harkita uusia vaihtoehtoisia ratkaisuja taloudessa. Ekologia-ryhmän hahmottaman vaihtoehtoisen talouden ajattelun avain on tasapaino. He tutkivat tasapainotaluuden mahdollisuutta sekä yhteiskuntapolitiikkaa, jossa taloudellisen kasvu olisi tasapainon periaatteen säätelemä.

Tasapainon ajatus lienee tuona aikana ollut yleisemminkin esillä ympäristön tilaa koskeissa pohdinnoissa ja keskusteluissa. Se nousee esiin myös Rooman klubin raportista. Talouden kasvu merkitsee muun muassa kulutuksen ja tuotannon kasvamista, mikä puolestaan edellyttää luonnonvarojen yhä laajamittaisempaa hyväksikäyttöä. Jatkuva kasvu edellyttää, että luonnonvarat riittävät loputtomiin. Maapallon luonnonvarat ja kestokyky ovat kuitenkin rajalliset. Luonnonvarojen suotuisan käytön ja kestokyvyn yllittäminen johtaa ihmisten elinolojen ratkaisevaan heikkenemiseen. Jatkuvan tuotannon kasvun vaihtoehtona on tasapaino, jossa luonnonvaroja käytetään niiden uusiutumiskyvyn rajoissa ja jossa varotaan horjuttamasta kulutuksella ja tuotannolla maapallon ekosysteemien toimintaa.

RUOTUN KIRJOITUS, joka tiivistää yhteen ekologia-ryhmän ajatuksia, on luonnos tasapainotalouden perusteista. Tasapainotalous luonnostellaan siinä yleispiirteissään, eikä yksityiskohtaiseen ja perusteelliseen analyysiin pyritä. Tavoitteena on rakentaa pohja tulevalle työskentelylle. Tämä viittaa siihen, että kyseessä on uuden keskustelun aloitus.

Raportissa kootaan lyhyesti yhteen kasvutalouden vaikeuksia, joista Ruotun mukaan on jo tarjolla kosolti tutkimuksia ja selvityksiä. Kasvu merkitsee yhteiskunnissa kiihtyvää kilpailua elintasosta ja luonnonvaroista, teollistumista sekä kaupungistumista. Tämä kehitys heikentää ravinnon tuotannon edellytyksiä, ehdyttää luonnonvaroja ja lisää ympäristöongelmia. Väestönkasvu ja ravinnon tuotannon lisäämisen vaikeutuminen näyttäytyvät raportissa erityisen ongelmallisina.

Millä tavalla tasapainotalous toteutuisi? Raportissa tasapainotaloutta tarkastellaan lähinnä Suomen kannalta. Tasapainotaloudessa tulisi kasvu hidastaa, sekä kehittää kaikilla yhteiskunnan alueilla – niin lainsäädännössä, tekniikassa kuin tuotannossakin – ekologisia ratkaisuja. Keskeisiä tasapainoisen yhteiskuntapolitiikan suuntalinjoja ovat hajakesitys sekä mahdollisuuksien rajoissa kansainvälisestä kaupasta irtautuminen. Raportissa suhtaudutaan myönteisesti pieniin keskuksiin, kaupunki- ja kyläyhteisöihin. Yhteisöt olisivat mahdollisimman omavaraisia, ja päätöksenteko sekä järjestyksen kontrolli pysyisi niiden omassa piirissä. Ekologia-ryhmän mukaan niin ekologinen kuin sosiaalinen tasapaino toteutuisi paremmin pienikokoisissa yhteisöissä kuin moderneissa suurkaupungeissa. (Käytännössä 70-luvulla hajasijoittaminen olisi tarkoittanut panostamista pikkukaupunkeihin ja kyliin pikemmin kuin uusiin lähiöihin.)

Toisen tasapainotalouden suuntalinjan mukaan kansainvälisestä taloudesta irtauduttaisiin asteittaisesti. Suomen riippuvuutta ulkomaisesta tuonnista tulisi tutkia, ja omavaraista ravinnon ja energian tuotantoa tulisi lisätä niin paljon kuin mahdollista. Raportissa

Raportissa suhtaudutaan myönteisesti pieniin keskuksiin, kaupunki- ja kyläyhteisöihin. Yhteisöt olisivat mahdollisimman omavaraisia, ja päätöksenteko sekä järjestyksen kontrolli pysyisi niiden omassa piirissä.

ehdotetaan muun muassa tuotanto- ja jakeluteknologian kehittämistä vähemmän energiaa kuluttavaksi ja pehmeän teknologian laajamittaista soveltamista. Konevaltaisuudesta voitaisiin siirtyä työvoimavaltaisuuteen ja korkeilla tulleilla voisi rajoittaa niiden ulkomaisten tuotteiden tuontia, joita pystytään tuottamaan myös kotimaassa.

Ajatusten taustalla lieenee ainakin vuoden 1973 öljykriisin aiheuttama raaka-aineiden hinnannousu ja energiapula läntisissä teollisuusmaissa. Öljykriisi osoitti näkyvästi, kuinka riippuvuus ulkomaisesta tuonnista voi horjuttaa kansallisia talouksia. Ruottu kirjoittaakin suomalaisen talouden öljyriippuvuudesta: "Jos tämän energialähteen suhteen tapahtuisi mikä tahansa suurempi häiriö, ja öljyntuonti tyrehtyisi, olisi Suomen talouselämä ja koko suomalainen yhteiskunta nopeasti kriisissä". Keskustelu öljystä jatkui *Katsauksen* sivuilla myöhemminkin. Lehdessä julkaistiin muun muassa lyhennelmä Erkki Tuomiojan alustuksesta, joka selvitti öljyn asemaa kansainvälisessä taloudessa.

TAPIO KANNINEN täydentää ekologia-ryhmän luonnosta kartoittamalla tasapainotalouteen liittyviä perusongelmia ja käytännön toimenpiteitä. Kartoituksessa kartoitetaan tasapainotalouden tulevaisuuden skenaarioita, tarvittavia toimenpiteitä nykyisessä poliittisessä tilanteessa ja ekologisen liikkeen mahdollisuuksia. Kannisen kirjoitus on luonteeltaan ohjelmallinen ja alustava. Varsinkin ekologisen liikkeen pohdinnat tekevät Kannisen tekstistä mielenkiintoisen.

Tasapainotalouden periaate vaikuttaa murtavan perinteisiä puoluerajoja. Kanninen ei näe sitä sidottuna mihinkään erityiseen puolueeseen, vaan se voi tulla erilaisten yhteiskuntajärjestelmien poliittiseksi ohjelmaksi. Vaikka Kanninen pohtiikin tasapainon periaatteen toteutumista ainoastaan Suomessa, pohdinta heijastelee globaalia näkökulmaa, jossa poliittisilta periaatteiltaan eroavat yhteiskunnat voivat toteuttaa samoja ekologisia tavoitteita. Tasapainotalouden periaatteita voidaan Kannisen mukaan toteuttaa niin vallitsevassa parlamentaarisessa demokratiasa kuin sosialistisessa tai kommunistisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi kommunistisessa yhteiskunnassa tasapainotalouden toteuttamismahdollisuudet riippuisivat kommunistisen puolueen johtoryhmän ekologisesta tietoisuudesta ja "ekososialismin" teoriasta.

Kanninen pohtii samoja ekologisten kriisien vaihtoehtoja kuin Ruottu. Hän ottaa kantaa myös ydinvoimaan. Ydinenergian heikkous on erityisesti siinä, ettei sen tuottaminen ole omavaraista: "Atomienergian käyttö

lisää sekin riippuvuutta tiettyjen alkuaineiden saatavuudesta (puhumattakaan turvallisuus- ja saastumisriskeistä).

Kanninen esittää tasapainotalouden mukaisia toimenpiteitä "nykyisessä poliittisessa tilanteessa". Hän tarkastelee erikseen valtion ja ekologisen liikkeen toimintamuotoja. Valtiollisista toimenpiteistä ekologisen suunnittelun liittäminen väestönsuojeluun on mielenkiintoinen ajatus. Kanninen ei halua kytkeä ekologista suunnittelua osaksi puolustuspolitiikkaa, mutta väestönsuojelusuunnitelmien yhteydessä "tasapainotalouden toteuttamisperiaatteiden mukaista toimintaa voisi periaatteessa hyvinkin syntyä". Kuulostaa hyvältä. Nykyiset siviilipalvelusmiehet voisivat esimerkiksi pitää yllä ekologisin periaattein toimivia maatiloja!

Pohdinnat ekologisen liikkeen toiminnasta ovat myös mielenkiintoisia. Kanninen erottaa ekologisen liikkeen perinteisemmästä luonnonsuojeluliikkeestä. Tämä ei ole negatiivista suhtautumista luonnonsuojeluun, vaan sitä että ekologisen ajattelun kenttä on laajempi: edellisessä painottuvat luontoon ja luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset, kun taas jälkimmäisessä huolehditaan paitsi luonnon, myös ihmisen tulevaisuudesta. Ekologinen liike käyttää apunaan Kasvun rajat -raportin tyyppisiä laajoja tietopohjaisia selvityksiä maapallon tulevaisuudesta. Kannisen pohdinnat ekologisen liikkeen toimintamahdollisuuksista ennakoivat osaltaan 80-luvun vihreää liikettä. Aika ei tosin näyttäytynyt Kannisen silmissä oikealta ekologisen puolueen perustamiselle, sillä hän kommentoi tätä ilmeisesti turhaksi ja toivottomaksi vaihtoehdoksi. Kannisen ehdotukset mielekkäistä toimenpiteistä – vaikuttaminen päätöksentekijöihin, yksityiset ja julkiset aloitteet, varjo-ohjelmat ja varjotavoitteet, asioiden julkittaminen, asiantuntija-avun antaminen,

jne. – muistuttavat lähemmin nykyistä kansalaisjärjestötoimintaa.

Yleisesti ottaen Kannisen mielestä tasapainotaloudella ei pitäisi korvata kasvutaloutta. Taloudellista kasvua ei olisi mieltä pysäyttää. Sen sijaan tasapainotalouden periaatteiden tehtävä olisi suunnata kasvua. Lisäksi yleisten kasvun mittareiden tulisi muuttua perustavasti. Kasvua tulisi arvioida muun muassa sen mukaan, kuinka tiettyjä tasapainon sosio-ekologisia periaatteita noudatetaan, tai kuinka hyvinvointi lisääntyy "pitkällä aikavälillä ja globaalisti".

EN OLE PÄTEVÄ arvioimaan Kriittisen ekologia-ryhmän pohdintojen asemaa suomalaisen ympäristökeskustelun historiassa, mutta ainakin ne edustavat varhaista suomalaista ekologista ajattelua. Vaikka keskustelu on myöhemmin laajentunut, kirjoituksissa asettuvat monet nykyisestä ympäristökeskustelusta tutut perusasetelmat.

Erityisesti tasapainotalous muistuttaa nykyistä kestävää kehitystä. Varsinkin Kannisen ideat resonoivat nykyisissä kestävä kehityksen strategioissa, vaikkapa Suomen valtioneuvoston julkaisemassa kansallisesa strategiassa. Tasapainotalous suhtautuu jo nimensä puolesta kriittisemmin kasvutalouteen – se sisältää ajatuksen toisenlaisesta taloudesta. Jos talouden vallankumoukselliseen muuttumiseen ei kuitenkaan uskota, tasapaino on käsitettävä pikemmin kehitystä säätelevänä ideaalina kuin välittömästi toteutettavana uudenaikaisena yhteiskuntajärjestyksenä. Kestävä kehityksen pohdinnoissa kestävyys sovitetaan yhteen talouden kasvun kanssa jo idean tasolla, vaikka kyse onkin kasvun säätelemisestä kestävyiden ehdoin. Sen vuoksi kestävä kehitys onkin saanut osakseen kriittisiä kommentteja radikaalimmilta ekologisilta ajattelijoilta. ■

ATEISMI 2.0

ROBERT CIESLA

*Vaikka vastapuolet usein toista väittävätkin,
on olemassa rationalismin ja
uskonnollisuuden keskitie.*

Voidaan väittää, että todisteita klassisten jumalien olemassaolosta ei voida nykyisen tieteellisen tiedon valossa saavuttaa enempää nyt tai jatkossakaan. Jumalien jahtaus onkin hedelmätön sivupolku uskonnollisuuden ja näennäisen uskonottomuuden välisessä kappailussa. Semanttinen jumala menettää merkityksensä, kun jumaluudesta jätetään jäljelle vain kaikkialla ilmenevä harmonia ja merkitys, joka on kaikkeudesta erottamaton.

Uskonnot eivät ole pelkästään dogmaattista tieteenkieltämistä tai terrorismia. Parhaimmillaan ne antavat ihmiselle ainutlaatuisia voimavaroja kohdata elämän haasteet. Uskonnollisuus on myös yhteisöllisyyttä, joka palvelee monia harmonisoivasti. Näitä ominaisuuksia järjestäytynyt ateismi harvemmin myöntää keskittyessään synkkiin teeseihin, kuten "Hitler oli katolinen".

Ateismi eli epäusko jumaliin on sinänsä hyvä lähtökohta oman filosofian pohjaksi. On aina perusteltua kyseenalaistaa ne uskomusjärjestemät, joiden keskelle sattuu syntymään. Henkilöitynyt maailman kaikkeuden herra on yhä teleskooppiemme saavuttamattomissa. Ateismi ei kaikissa tapauksessa viittaa materialismiin, vaikka nämä lähtökohdat kulkevat yleensä käsi kädessä.

Kansanateismin rajallisuus

Kansanateismi perustuu kaiken tiedon luokitteluun järjen ja hengentieteiden lokeroihin. Hengentieteisiin sisältyy kaikki nykyisen paradigman lopullisuutta horjuttava tieto, eivät pelkästään "yliluonnolliset" asiat, kuten keijukaiset tai jokin parrakas maaginen mies. Järjen toimialaan kuuluu useimmiten populaarisoitu reduktionistinen tiede.

Uskontojen ja uskomusten monimuotoisuus ei hävittä pois nykyistä paradigmaa horjuttavaa tietoa tai lähestymistapaa. Se, että on esitetty monenlaisia kosmologioita, ei pyyhi näiden sisältämää ydinteesiä, jolla pyritään lähestymään syytä sille, miksi mitään on. Tämä kysymys on ainakin empiirisen tieteen ulottumattomissa, mutta kenen tahansa lähestyttävissä.

Jotta kosmosta voitaisiin kutsua täysin tarkoitukseksi, pitäisi ensinnäkin määritellä, mikä olisi tyydyttävä määrä todisteita jostakin mahdollisesta tarkoituksesta sen takana. Jonkinlainen keskitetty tieteellinen harmoniantutkimus voisi olla myös joillekin rationalisteille hyväksyttävä keino lähestyä kysymyksiä, jotka nykyisellään jäävät metafysiikan ja pseudotieteilijöiksi väitettyjen toimialaan.

Ateistisia uskontoja

Unitaarinen universalismi on uskonto, jonka pääpaino on eettisessä elämässä ja yksilön henkilökohtaisissa uskomuksissa. Jonkinlainen todellisuuden syvempi taso on läsnä arjessa, ei tuonpuoleisessa. Liike ei virallisissa yhteyksissä käytä sanaa "jumala". Monet sen jäsenistä vain kokevat, että heissä itsessään on jotain, mitä muu järjestäytynyt uskonto tai reduktionistinen tiede ei tavoita.

Theravada buddhismi on buddhismen vanhin muoto. Theravada painottaa kriittistä ajattelua sokean uskon sijaan. Tämän koulukunnan kannattajat pyrkivät ensisijaisesti vapautumaan erilaisista haitallisista tarpeista, kuten kostonhimosta tai valehtelusta. Periksi-antamaton meditaatio tähtää valaistumiseen eli kärsimyksestä vapautumisen tilaan. Ylintä olentoa ei tässä filosofiassa ole.

Taolaisuus koostuu monista eri uskomuksista, mutta niillä kaikilla on yhteisiä piirteitä. Mahdollisesti historiallinen mystikko Lao Zsu tuotti Tao de Jingin, joka on taolaisuuden keskeisin opinkappale. Taolla viitataan maailmankaikkeuden järjestystä ylläpitävään voimaan, jonka olemassaolosta voimme olla melko varmoja luonnonlakien jatkuvan ilmenemisen myötä.

Planeetaltamme löytyy jopa kristillisen ateismin seuraajia. Tämä uskomusjärjestelmä on oikeammin ateismia, jossa halutaan silti osallistua kristillisiin rituaaleihin. Messut ja liturgiat vahvistavat ihmisten omaa etsintää elämäntarkoituksen suhteen vaikka ei uskoisikaan jumaliin. Jeesus Nasaretilainen voidaan tässäkin elämäntarkoituksessa nähdä historiallisena ja jopa suurenmoisena moraalifilosofina.

Teesi ja antiteesi

Tiede on systemaattista tiedon keruuta, jolla pyritään arkikokemuksta suurempaan ymmärrykseen asioista. Uskontojen ilmaantumista on todennäköisesti vaikea välttää useimmissa sivilisaatioissa. Tieteellinen maailmankuva olisi kuitenkin ilman ihmiskunnan uskonnollista historiaa hyvin erilainen.

Tieteellinen tutkimus on itsenäistä vasta jos sen tavoitteet ovat lähtökohdiltaan aidosti neutraaleja. Uskonto-tiede akselilla kamppailu värittää tutkimustuloksia ja luo jatkossakin sukupolvia, jotka eivät näe tämän konfliktin lävitse.

Materialismin anti-teesi erilaiselle idealistiselle taikauskolle on kuitenkin vain väliaikainen uskomusjärjestelmä. Se hallitsee ihmistä täysin kunnes havahdutaan sen rakentuvan täsmälleen samoista osista, kuin minkä tahansa uskonnon. Vastustamalla mitä tahansa ollaan osana vastustuksen kohdetta ja toimitaan tavallaan tämän säännöillä: jokin tiedonlaji tai ainakin lähestymistapa tietoon ohitetaan automaattisesti.

Uskonnot pitävät metafysiikkaa monopolinaan. Myös tiedeuskovaisille tärkeintä on se, ettei uusia maailmankatsomuksia synny. Klassisen tieteen ja uskonnon kaksinkamppailua ei kumpikaan osapuoli halua lopettaa, sillä molemmat näkemykset ovat ehdottoman vakiintuneita. Ne kykenevät vetoamaan huomattaviin määriin ihmisiä. Jos massat jäisivät tämän dikotomian rajamaille, kuka voisi enää suoraan säännellä heidän toimintaansa? ■

TEEMU IKONEN

Makkara

Kävipä niin, että melko vähäisestä rötöksestä yhdeksättä vuottaan istuva Mitjushkin pääsi kuin pääsikin elämänsä ensimmäiselle van-
kilomalle. Eikä tässä sinänsä mitään ihmeellistä pitäisi olla.

Raskas ja ruosteinen portti kolahti kumeasti hänen takanaan. Mitjushkin oli vapaudessa.

– Olehan Mitjushkin sitten ihmisiksi, huikkasi perunanenäinen vartija ja läväytti kiinni porttiin asennetun sivulle vedettävän ja voiteluaineen puutteesta kirskuvan räppänän.

No mitäs Mitjushkin siihen. Tottakai hän aikoi olla ihmisiksi. Kahden kopeekan kolikko taskussaan hän tallusti lähimmän puhelinkopin luo ja soitti vanhalle ystävälleen Batjushkinille. Tämä kun oli luvannut järjestää loman kunniaksi oikein juhlat!

– Aloo, aloo, kuului luurista, kun Batjushkin möreällä bassollaan siihen kajautteli.

– Aloo, aloo, itsellesi senkin vanhan pölky, tässä kuomasi Mitjushkin! Suoraan kiven sisästä tulossa! Onko vodka jo ostettu? Entäs makkarat? Kyllä makkaraa olla pitää!

– Piru vie Mitjushkin! Kiiruhdan heti lihakauppaan! Kiiruhda sinä tänne! Tiedäthän, linjan yhdeksän raitio-

vaunulla Shedrinin ja Komsomolskajan kulmaan! Onpa totta vie mukava kuulla sinusta! Järjestetään oikein kunnon ilta!

Siitä Mitjushkin raitiovaunua metsästämään ja Batjushkin makkaraa. Saipa Mitjushkin matkansa piristykseksi raitiovaunun käyräselkäseltä ja tatuoidulta konduktööriltä yhden savukkeenkin aneltua.

”Kop kop” sanoivat Mitjushkinin likaiset rystyset vasten Batjushkinin puista ovea.

– Kah Mitjushkin!

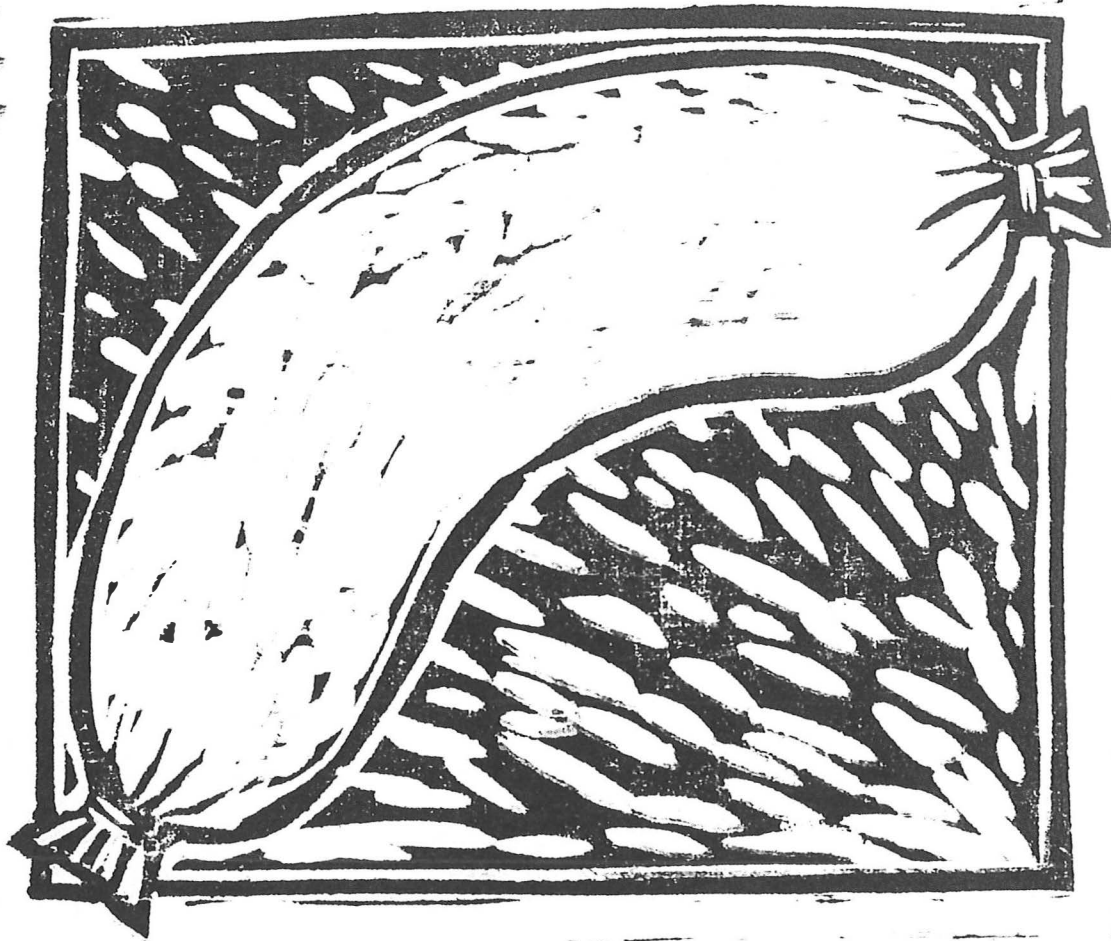
– Kah Batjushkin, sinä vanha ihramaha! Et ole vanhentunut päivääkään! Onko vodkaa, onko makkaraa?

– Tottakai, sinä vanha beduiini, lihakaupassa oli mitä mainiota nautamakkaraa, niin että ostin sitä oikein neljä kiloa! Pannaanko heti liedelle?

– Tottakai, piruako tässä odottelemaan! Batjushkin katosi keittiöönsä, jonka pientä pöytää verhosi kauhunut punavalkoruutuinen pöytäliina. Mitjushkin ohjasi itsensä muitta mutkitta Batjushkinin olohuoneeseen ja istahti tämän petaamattomalle sängylle. Vaan eipä hän siinä kauaa ehtinyt vanheta, kun Batjushkin jo kiirehti viihdyttämään vierastaan.

– Kuinka Mitjushkin olet jaksellut siellä? Onko ruokaa tarpeeksi? Onko tylsää? Onko näinä päivinä

Puupiirros: Eliina Peltoniemi

kovastikin tungosta? Ovatko sängyt mukavia? Onko luteita paljon? Entäs torakoita? Saako lukea? Kuinka kauan loma kestää?

Mitjushkin ja Batjushkin turisivat niitä näitä ja sie-mailivat taksiasemalta ostettua olutta ja votkaa kunnes yht'äkkiä makkarat olivatkin jo valmiita.

– Kah Mitju, saanhan kutsua sinua taas Mitjuksi? Tu-lehan, niin mennään keittiöön makkarointa katsomaan!

– Tottahan toki, vanha Batju!

Taisi siinä kaveruksilla jo hieman jalatkin notkahdella, kun he iloisesti pulisten istuutuivat keittiön pienen pöydän ääreen, Batjushkinin poimittua vielä kat-tilan liedeltä.

– Ähää Mitju, ota makkaraa! Eipä taida olla teillä siellä tällaisia kavereita? Mitäs sanot? Aikamoisia jö-tiköitä, vai kuinka?

Kiiluvin silmin tuijotti Mitjushkin valtavaa makkaraa, jonka hänen oli onnistunut saalistaa kuhmuisen alumiinikattilan syvyyksistä. Sydän heltyi tuota valtavaa punaista suolenpätäkää ihaillessa.

– Äläpä Batju muuta virka! Tällaisia poikia on meillä nähty viimeksi silloin kuin Komsomol-Rybkin kävi meitä katsomassa. Ja siitäpä onkin jo kohta kolme vuotta! Kaalikeitolla ollaan elelty, vaikka ei kaalikeitossa sinänsä mitään vikaa olekaan.

– Vapaudelle!

– Vapaudellepa hyvinkin ja makkarakombinaatille erityisesti!

Näin kilistivät nuo kaksi ja jo avasi Batjushkin seuraavaa pulloa. Makkara poikineen hävisi heidän pohjattomiin vatsoihinsa. Punavalkoruutuinen pöytäliina täplittyi tihkuvasta rasvasta ja taisi siinä Mitjushkinin hihatkin kastua suupieliä kuivatessa. Niin suuri oli makkaran tenho ja voima, etteivät kaverukset enää vähään aikaan juuri muuta sanoneetkaan.

Sitten kävi niinkuin aina käy. Neljä kiloa oli, vaan eipä ole enää. Nyt enää yksi pikku sintti uiskenteli kattilan pohjalla.

– Eipä tässä mitään hätää! totesi Batjushkin isännän äänellä ja nosti viimeisen makkaran lautaselleen ja asetti lautasen keskelle pöytää, niin että molemmilla miehillä olisi yhtäläisen pitkä matka sen luo.

– Minäpä otan vain puolet. Jos on vähän, niin pitää aina jakaa, sanoi siihen Mitjushkin ja änkesi maiskuttaen puolikkaan makkaran suuhunsa. Ottipa vielä votkaryypynkin siihen päälle ja katsoi sitten tyytyväisenä Batjushkiniin.

– Maladets! Maladets, Mitju! huudahti siihen Batjushkin hymyssäsuin. – Puhut kuin Aristoteles ja syöt kuin Brezhnev, sinä mahtava Siperian karhu! Minäpä otan tästä puolikkaasta vain puolet niin saat sinäkin vielä oman pienen osasi! Ja Batjushkin ahtoi puolikkaan puolikkaan suuhunsa ja hulautti pienet lirut votkaa siinä sivussa.

– Sinä olet Batju sitten isännistä parhain! Mutta minäpä en olekaan mikään talonpoika tavoiltani, tohisi siihen Mitjushkin, naukaten taas hieman votkaa sanojensa vakuudeksi. – Minäpä otankin vain puolet tuosta, niin saat sinäkin vielä vähän makusta suuhusi, senkin vanha mursu!

Niin katosi puolikkaanpuolikkaanpuolikas Mitjushkinin kultahampaiseen kiitaan pienenpienen votkaryypyn saattelmana.

– No sinähän se olet oikea englantilainen gentlemani, sinä vanha villisika, mutta eipä tässä olla ladossa kasvettu itsekään! Mutisi Batjushkin ja otti itselleen vielä puolikkaanpuolikkaanpuolikkaan- puolikkaan ja huuhteli sen tyytyväisesti maiskuttaen alas pikkiriikkellä votkanaukulla.

Kuten saattoi arvata, näin jatkui vielä pitkään. Kului päivä, toinen, kolmaskin ja makkara senkun pieneni ja pieneni ja pieneni ja pieneni, mutta ei piruvie suostunut millään katoamaan.

Sitten tulikin jo miliisi ja haki Mitjushkinin takaisin vankilaan. 🐾

PIRITTA PUHTO

Viimeiset kohtaukset

Puupiirros: Elliina Peltoniemi

1.

*"Sun hiukset roikkuu silmillä."
Äidin katse tarkastelee hiuksia ohi kasvojen.
"Musta ne on hyvät." Äiti sulkee silmät.
Sairaalalan haju tiivistyy sängyn ympärille.*

2.

*"En tiedä, en tiedä mitä seuraavaksi."
Äiti pitää kiinni sormestani, odottaa.
Aika sairaan huoneessa tulee lähelle.
Nousen. "Katsotaan sitä sitten kun pääset kotiin."
Piilotan käteni takin sisään.*

3.

*Äiti makasi arkun silkillä paljas, kurttuinen
takamus pitsipaidan helman alla.
Paita oli eri kuin hautausurakoitsijan
toimistossa valittu. Seuraavan kerran äiti levisi
tuhkana veneen kannelle ja vieraiden vaatteille.
Hautausurakoitsija ei ollut ajatellut tuulen suuntaa.
Tamppasin äidin takiltani.*

Kirja-arvostelu

Kaljanhuuruista runoutta

CHARLES BUKOWSKI:

Valitut runot 1946–1994,
runoja, Sammakko 2007

Charles Bukowski (1920–1994) on kovassa maineessa. Hän on renttu, ikui-nen poikamies ja juoppolalli, joka toteutti unelmansa, jätti tylsän työnsä postissa ja ryhtyi täyspäiväiseksi kirjailijaksi. Hän oli tuottelias kynäniek-ka, jolta ilmestyy runokokoelmia vielä tänäänkin, melkein 15 vuotta hänen kuolemansa jälkeen. Bukowski eli railakkaasti, mutta piti järjen päässä. Kirjoittaminen oli etusijalla, pullo ja naiset vasta kakkosena ja kolmosena. Tästä olisi monen suomalaismiehenkin hyvä ottaa opiksi.

Elämänsä aikana Bukowski ehti julkaisemaan novellikokoelmia, muuta-man romaanin ja monia runokirjoja. Runoutta hän julkaisi amerikkalaisis-sa pienlehdissä jo ennen vuonna 1960 ilmestynyttä esikoiskokoelmaansa *Flower, Fist and Bestial Wail*. Mies oli jo varhain kovassa kulttimaineessa, mutta suursuosion hän saavutti vasta elämänsä ehtoopuolella ja ennen kaikkea postuumisti.

Bukowski oli hyvin kiinnostava hahmo. Hän loi romaaneihinsa kirjallisen alter egon Henry Chinaskin, joka joutui monenmoisiin kaljanhuuruisiin kommelluksiin matkallaan kirjailijaksi. Bukowskin kännikalan ja huithapelin maine perustuukin osittain Chinaskin sekoiluihin, joita monet pitävät elä-mänkerrallisina. Kirjailija ja Chinaski pitivät kyllä samoista asioista, kuten laukkaradoilla ja juottoloissa pyörimisestä, tupakasta ja halvoista naisista. Totta on kuitenkin myös se, että Bukowski oli piinkova ammattilainen. Hän kirjoitti jatkuvasti ja julkaisi ahkerasti.

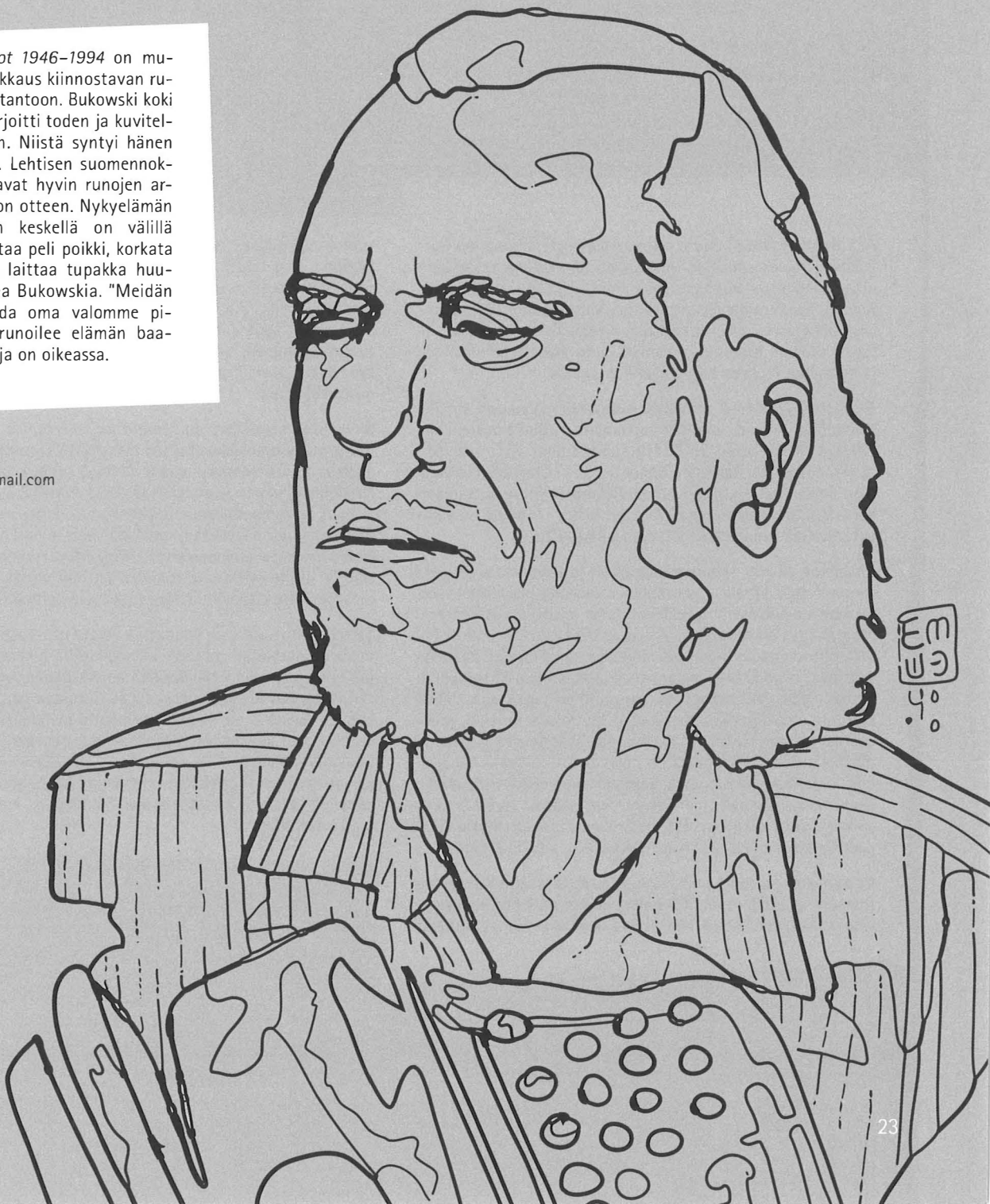
Prosaistina ja runoilijana Bukowski muistuttaa kantrilaulaja Johnny Cashia (1932–2003), joka halusi laulaa asioista mahdollisimman suoraan ja rehel-lisesti. Bukowskin teksteistä puuttuu kaikki snobismi ja teeskentely. Runot ovat yksinkertaisia ja kertovat elämän pikkuasioista, kuten juopottelusta, eroista, tylsistymisestä, viimeisestä savukkeesta. Kirjailija ei saarnaa. Hän mainitsee pilke silmäkulmassa, että arkipäivän kestää paremmin pienessä maistissa. Lukijankin on pakko naurahdella välillä ääneen runojen kerto-mille pienille tarinoille, anekdooteille ja sutkautuksille.

Sammakko on suomentanut Bukowskin tuotantoa laajasti ja lisää on tu-lossen. Seppo Lehtisen suomentama *Valitut runot* kartoittaa baarikärpäsen koko runotuotantoa. Kirja on luontevaa jatkoa aiemmin julkaistuille yksit-täisille kokoelmille. Kirjassa käsiteltyjen vuosien 1946 ja 1994 välillä Bu-kowskin tyyli ei juurikaan muuttunut. Hän kynäili samalla arkisella tavalla koko elämänsä. Kirjailijapiirit nyripistivät nenäänsä Bukowskille, mistä tämä vähät välitti. Hän näytti keskisormea ja antoi kynän sauhuta. Tuloksena oli vaihtelevan tasoista runoutta, joka näkyy *Valituissa runoissakin* pienenä laadullisena heittelehtimisenä. Välillä runoratsu laukkaa kuin tuulispää, kuten säkeissä "kun naiset lakkaavat kantamasta / peilejä mukanaan / niin ehkä sitten / he voivat alkaa puhua minulle / vapautumisesta". Toisinaan taas hevonen ontuu pahasti, kuten säkeissä "nyt meille tyrkätään / kaikki kerralla kuin / McDonaldsin hampurilainen".

Valitut runot 1946–1994 on mukava läpileikkaus kiinnostavan runoilijan tuotantoon. Bukowski koki paljon ja kirjoitti toden ja kuvitelun muistiin. Niistä syntyi hänen legendansa. Lehtisen suomennotokset tavoittavat hyvin runojen arkisen, rennon otteen. Nykylämän hektisyyden keskellä on välillä hyvä puhalttaa peli poikki, korkata huurteinen, laittaa tupakka huuleen ja lukea Bukowskia. "Meidän täytyy tuoda oma valomme pimeyteen", runoilee elämän baarikärpänen ja on oikeassa.

Esa Mäkijärvi
esa.makijarvi@gmail.com

Kuva: Essi Mäkijärvi

Kirja-arvostelu

Järki ja tunteet

A. S. BYATT: *Riivaus – romanttinen kertomus*, romaani, Teos 2008
(MARJA ALAPAEUS ja LEEVI LEHTO suom.)

A. S. Byatt (s. 1936) on rakastetuimpia englantilaisia nykykirjailijoita. Hänen suosituin romaaninsa niin kotimaassaan kuin ulkomaillakin on vuonna 1990 ilmestynyt, Booker-palkittu *Riivaus*. Se on romanttisesta viktoriaanisesta tarinaperinteestä ammentava paksu, monitasoinen kirja, josta riittää iloa sateisiin iltoihin. Kirja on viimeinkin saatu myös suomennettua ja julkaistua Teoksen Babel-käännössarjassa.

Riivauksen keskiössä on nykyhetkessä operoiva nuori kirjallisuustutkija Roland, joka saa sattumalta käsiinsä mielenkiintoista kirjeaineistoa. Se liittyy kuviteltuihin viktoriaanisen ajan runoilijoihin, Randolph Henry Ashiin ja Christabel LaMotteen, joilla näyttää olleen suhde. Rolandia ryhtyy auttamaan kanssatutkija, nainen nimeltä Maud Bailey. Yhdessä he alkavat selvittää runoilijoihin liittyvää salaisuutta.

Riivaus on yli 700-sivuinen kirjajärkäle ja sen perässä on vielä suomalaisten kirjallisuustutkijoiden laatima pitkäkö essee, joka kertoo mielenkiintoisesti romaanin taustoista. Rakenteeltaan *Riivaus* on rönsyilevä. Nykyisyyttä käsitellään 1800-lukulaisen romaanin hengessä liioitellun kuvailevasti. Päähenkilöt ovat hyvällä tavalla vanhanaikaisia, siveellisiä tutkijoita. Heidän kehittyvä rakkautensa on normien sanelemaa. Välillä kerrontaa rytmitetään tutkijoiden löytämillä kirjeillä, jotka ovat kerrassaan viehättäviä ja muodostavat oman kirjansa romaanin sisälle. Siellä täällä on myös Byattin itsensä kynäilemää viktoriaanista runoutta. Säkeiden suomennoksista vastaa Leevi Lehto. Runosuomennokset ovat pääosin hyvätasoisia, vaikka pientä väkinäisyyttä onkin havaittavissa. Marja Alapaeus suomennostyö on korkeatasoista, jopa loistavaa.

Katkonainen kerronta on hyvä tapa pitää raskaalta vaikuttava romaani lukukelpoisena. Fiktiiviset kirjeet on painettu kursivilla, mikä tekee niiden lukemisesta hankalaa. Silmät joutuvat

koetukselle, sillä kirjeitä riittää puolisenkin sataa sivua yhteen menoon. Itse teksti on kuitenkin loistavaa. *Riivausta* lukee sananmukaisesti kuin riivattu, vaikka pintatasolla tarinassa tapahtuu melko vähän. Kiinnostavuudet löytyvät heti pinnan alta: monet 1800-lukuun viittaavat nykyhetken alluusioiden, totuuden etsiminen, moraalikysymykset ja huolellinen tutkimustyö. Byatt itsekin on kirjallisuudentutkija, joten hän tietää mistä kirjoittaa.

Riivauksen alaotsikko on *romanttinen kertomus*. Se on monitulkintainen, mielikuvituksen merkitystä korostava viite. Se asettaa periaatteessa lukijalle tiettyjä odotuksia kirjasta ja kirjailijasta, mutta Byatt kiertää ovelasti kaikki sudenkuopat. *Riivaus* on romantiikkaa, etsiväkertomus, kirjeromaani, runoutta, draamaa, näytelmää, satua ja monta muuta asiaa – usein vieläpä kaikkea samanaikaisesti. Kirjallisuustutkijoiden ympärille ja sisälle rakentuva romaani on niin valtava taideteos, että siinä itsessäänkin riittäisi tutkittavaa pitkäksi aikaa.

Tekstiin tutustumiseen kannattaa varata runsaasti aikaa. Kirja avautuu parhaiten hitaalla, kärsivällisellä lukemisella. Lukijan ei tarvitse olla kirjallisuuden ammattilainen nauttiakseen tarinasta. *Riivaus* käynnistyy hitaasti, mutta paranee loppua kohden. Byatt ei ole valinnut helpointa mahdollista tietä, joka olisi ollut kertomuksen sijoittaminen suoraan 1800-luvun Englantiin. Nykyhetki ja menneisyys elävät romaanissa rinta rinnan. Ne imevät toisistaan voimaa ja jopa sulautuvat yhteen henkilöissä ja heidän suhteissaan. Maailma on kuin yksi suuri kirja jota tutkia.

Esa Mäkijärvi
esa.makijarvi@gmail.com

Kirja-arvostelu

Intoilevaa runoutta

MARKKU INTO: *Kummalta puolelta muna paistetaan*, runoja, Sammakko 2008

Markku Into ammentaa taas samasta kielellisyydestä, josta hän Turun runouden underground-liikkeen johtohahmona tuli tunnetuksi. Kääntäjänä Into on tehnyt hyvää työtä tuomalla esimerkiksi Kurt Schwittersin kaltaisia nimiä kotimaiseen kirjallisuustietoisuuteen. Viime vuosina ilmestyneet omat koelmat, *Hyvä yö* ja *Potero*, ovat merkinneet vanhan jäärän uutta tulemistä. Niissä hän on pitkstä aikaa todella antautunut mielikuvien ja tunteiden vietäväksi.

Uusi *Kummalta puolelta muna paistetaan* ei nimensä vastaisesti tarjoa ohjeita, vaan kehottaa avautumaan uusille mahdollisuuksille. "Mitä jos ottaisın rennosti", Into kirjoittaa. Sää vaikuttaa pyppyotsaiselle lukijalle suunnatulta ehdotukselta. Innosta ei juurikaan välitetä akateemisissa piireissä. Siksi onkin mukava huomata, että useaan kertaan palkittu ja muutenkin tunnustettu runoilija kieltäytyy vieläkin mukautumasta. Into ei kumartele. Hän katsoo maailmaa samoin palavin silmin kuin muutama kymmenen vuotta sitten.

Kirjassa runojen kokija ei aina välttämättä ole Into itse, mutta turkulaiseksi hän paljastuu. Turun kaupunki vertautuu maailmaan. Maailma näyttäytyy aina sellaisena kuin millainen on kokijan mielentila. Kesä on milloin allergian ja hien, milloin lämmön aikaa. Kaupunkilainen pystyy näkemään kuluneen ajan alati rappeutuvista rakennuksista. Kirja alkaa mollivoittoisesti: "Aurajoen suussa kuihtuvat nostokurjet / Tolppa-apinoiden varjot sumussa". Ei kuitenkaan kulu montakaan sivua, kun kuolema unohtuu ja runoilijan lanteet hytkyvät kuin vanhoina hyvinä aikoina: "Tunnen yhä bizarrin svengin väreet / Zatopekin luut!"

Toivo herää. Ehkä kaikkea ei vielä sittenkään ole menetetty.

Lukijakin rentoutuu säkeiden soljuessa. Elämä on vakavaa, mutta sitä ei saa ottaa liian vakavasti. Aina on toivoa siitä, että elämä jatkuu kuolemankin jälkeen. Kirjan loppupuolella on lista levyistä, joita tekijä on kuunnellut kootessaan käsikirjoitusta. *Manic Street Preachersin* ja *Rammsteinin* kaltaisia yhtyeitä sisältävästä listasta saa hyvän kuvan siitä, mitä Into on kirjassa tavoitellut. Hän on kiinnostunut uudesta, mutta

haluaa muistaa vanhan. Hänelle maailma on samalla sekä selkeä että monimutkainen, sekä hauska että vakava. Elämä nähdään runoissa ristiriitaisena.

Ristiriitaisuus johtaa Innon tapauksessa välillä myös ongelmiin. Kuten hänen edellisinkin kokoelmansa, on *Kummalta puolelta muna paistetaan* ajoittain epätasainen. Säkeet vierivät eteenpäin sellaisella vauhdilla, että ne sotkeutuvat välillä omaan näppäryyteensä. Etenkin pidemmissä runoissa Into päätyy kikkailemaan. Näin käy esimerkiksi runossa *Moniminä*: "en kerjää lespaavan / hönöapteekkarin tiskin yli / nylkyttävää neurologista / äbörumbapuukkoa". Parhaimmillaan Into on yksittäisissä lakonisissa huomautuksissa, kuten loistavassa säkeessä "tervaskanto lopetti tupakoinnin ja kuoli".

Ylilyöntejä lukuun ottamatta Into kirjoittaa tyypillisistä aiheista kiinnostavasti. Ihminen vanhenee, jää yksin ja kuolee. Runoilija onnistuu kuitenkin ilakoimaan, vaikka surullisuus nostaakin päätään. Kaikkein koskettavin ja oikeastaan irralliseksi muusta kirjasta jäävä runo on Jarkko Laineelle kirjoitettu muistoruno: "hiljaisella otsalla runon uurtet / raskaan sateen jälkeen / silmät siristävät valoon / lämpöinen käsi lakanalla / kädessäni hetkien muisto mahdottomat sanat / kun tajuaa pilvien hajoavan kalkin / kultatukan leimahdus nuoruuden häivähdys / uskomattoman raastava hiljaisuus / viimeinen hidastus / äänetön höyryveturi humauttaa lihan ja surun tunneliin / viimeiset sanasi minulle: / päässä kihisee".

Toisin kuin Intoa lukiessa yleensä, Laineelle omistetuista säkeistä tulee hyvin surulliseksi.

Takakannessa Into väittää vihdoin tehneensä kokoelman, joka on "kuin kalikat pinnasängyssä". Itse en menisi aivan niin pitkälle, sillä hyötyesineeksi *Kummalta puolelta muna paistetaan* on sittenkin liian kesytön. Lausuma kannattaakin tulkita samaksi leikkisyydeksi, jota kirja on pullollaan. Mahdottomalta tuntuva maailmaa on usein mahdollista käsitellä vain saatiin kautta.

Kirjassa on muutamia eri tilaisuuksia varten kirjoitettuja juhlarunoja, mutta ne sulautuvat kokonaisuuteen yllättävän hyvin. Kirja on muutenkin melko lyhyt, joten siinä on vähän ylimääräistä. Lopun monisivuisessa nimirunossa niputetaan samaan pakettiin underground-legenda M.A. Numminen, Platon, historia ja nykyisyys. Runo yhdistää oivasti kirjan teemat. Runoilijaa painaa pitkä menneisyys, mutta hän ei suostu painumaan kumaraan. Into kirjoittaa pudottavansa "taivaanhomeeksi nuollun lautasen lattialle", siis kehottaa nauttimaan elämästä, muistamaan ja aloittamaan samalla alusta.

Kirja-arvostelu

Käkkäräpään kootut sutkautukset

FRÉDÉRIC STRAUSS: *Almodóvar on Almodóvar*, haastattelukirja, Like 2008

Espanjalainen Pedro Almodóvar (s. 1949) on ollut pitkään yksi nykyelokuvan kiinnostavimpia ohjaajia. Hänen intohimoiset elokuvansa käsittelevät vaikeita asioita, kuten tukahdutettuja tunteita, kuolemaa, sukupuolikysymyksiä, suhdetta vanhempiin, seksuaalisuutta, uskontoa ja muita seikkoja, jotka ainakin Hollywoodissa pyritään lakaisemaan viihdyttävyyden maton alle. Yhdysvalloissa Almodóvar ei ole vielä suostunut työskentelemään, vaikka mainitseekin Frédéric Straussin haastattelukirjassa, että se ei ole täysin poissuljettu vaihtoehto. Tois- taiseksi hänen suurin menestyksensä on ollut vuonna 1999 ilmestynyt *Kaikki äidistäni* (*Todo sobre mi madre*), joka niitti mainetta elokuvafestivaaleilla aina Cannesia myöten. Elokuva niputti menestyksekkäästi yhteen Almodóvarin aiempia teemoja, kuten ohjaajan vahvan näkemyksen naisena olemisesta.

Almodóvar on Almodóvar on Like-kustantamon pitkään jatkuneen ohjaajahaastattelusarjan uusin käännös. Aiemmin on keskusteltu mm. Tim Burtonin, Quentin Tarantinon, Howard Hawksin ja David Lynchin kanssa. Almodóvarin haastattelut vetoavat nykylukijoihin, sillä ne yltyvät aina vuoteen 2006 ja elokuvaan *Volver* asti. Kronologisesti etenevät haastattelut alkavat ohjaajan ensimmäisten lyhytelokuvien käsittelyllä, siirtyvät ensimmäiseen kokopitkään *Pepi, Luc, Bom ja muut tytöt* ja jatkuvat lähelle nykypäivää. Selviää, että Almodóvaria on kiittäminen esimerkiksi Antonio Banderasin ja Penélope Cruzin tuomisesta kansainväliseen tietoisuuteen. Almodóvarin omaperäisyys on edistänyt monen muunkin elokuvavaikuttajan uraa. Hän on itseoppinut ohjaaja, joka on onnellisen vapaa tekemään mitä haluaa.

Haastatteluista paljastuu yllättäviä asioita. Almodóvar haaveili aikoinaan kirjailijan urasta, mutta romaanien kirjoittaminen ei tahtonut luonnistua. Hän huomasi, että elokuvakäsi- kirjoituksella hän pystyy ilmaisemaan itseään paremmin. Asia jäi kuitenkin kaivelemaan Almodóvaria, sillä ohjaaja mainitsee, että hänen mielestään suuri kirjallisuus on paljon elokuvaa suurempaa taidetta. Hän esimerkiksi mainitsee jokaista lausetta viimeiseen asti hioneen ranskalaisen Gustave Flaubertin (1821–1880). Maininnassa lienee tosin kyse taiteilijan pakon- omaisesta tarpeesta alentaa itseään. (Päinvastainen esimerkki löytyy runoilija Eeva-Liisa Mannerin (1921–1995) puheista, joissa hän nostaa juuri elokuvan kirjallisuuden yläpuolelle.) Kiinnostavia yksityiskohtia ovat myös sekä Almodóvarin varhaiset yritykset kirjoittaa sarjakuvia että hänen entinen drag- bändinsä.

Almodóvar on Almodóvar on kuten muutkin haastattelusarjan teokset – se tuskin vetoaa tavallisiin lukijoihin, mutta elokuvista, luomisprosessista ja Almodóvarista kiinnostuneille se on todellinen aarreaitta. Ohjaaja paljastuu mielenkiintoisista aihevalinnoistaan huolimatta perinteiseksi elokuvantekijäksi, jolle tärkeintä on kertoa hyviä tarinoita. Kirjan lopussa on porkkanana Pedron veljen, elokuvatuottaja Agustín Almodóvarin kirjoittama artikkeli heidän yhteistyöstään. Kokonaisuus on syväluotaava sukellus erään omaperäisen ja merkittävän elokuvaohjaajan maailmaan.

Esa Mäkijärvi
esa.makijarvi@gmail.com

Tulevaa toimintaa

FILOSOFIA

YLITAJUNNAN PERUSTEET

– Hyvyys, totuus ja kauneus eli kovat tosiasiat, osa 1

Eero Ojasen viikonloppukurssi filosofian ja todellisuuden kestävästä peruskäsitteistä ja niiden tarjoamista näköaloista. 12 tunnin viikonloppukurssi la-su 11.–12. 10. (la 10–16 ja su 10–14) Albertinkadulla. Jos kiinnostusta on, niin jatkokurssi samasta aiheesta järjestään myöhemmin syksyllä tai kevätlukukaudella. Viikonlopun hinta on 90 euroa. Ilmoittautumiset viimeistään viikkoa ennen kurssin alkua.

FILOSOFIAN KLASSIKKOSEMINAARI

Tiistaisin 18–19.30 Albertinkadulla

Klassikkoseminaarissa käsitellään eksistenssifilosofian ja fenomenologian kysymyksiä keskeisten tekstien innoittamina. Tekstistä merkittäviltä ajattelijoilta kuten Bergson, Heidegger, Merleau-Ponty ja Sartre. Tekstien pohjalta käydään keskustelua rennolla otteella. Ei edellytä aikaisempia filosofian opintoja. Tule rohkeasti mukaan! Vetäjänä FL, tutkija Miika Luoto. Hinta 70 euroa / 12 kertaa. Seminaari on alkanut, mutta siihen voi tulla mukaan kesken, tai myös kevätlukukauden alusta.

TAIDEFILOSOFIAN KLASSIKOT

Torstaisin 17–18.30 Albertinkadulla

Taide on aina haastanut filosofista ajattelua ja saanut sen pohdintaan kokemusta, merkitystä ja jopa totuutta uusin tavoin. Estetiikan peruskäsitteet – mimesis, esitys ja ilmaisu; inspiraatio, kokemus ja elämys; aine, muoto ja sisältö, kauneus ja ylevä; merkitys ja tulkinta jne. – eivät siksi ole valmiita vastauksia tai työkaluja, vaan aina ongelmallisia ajattelun kysymyksiä. Taidefilosofian klassikkoseminääri lähestyy näitä kysymyksiä tutustumalla

klassisiin teksteihin antiikin ajattelijasta Kantin ja Nietzschen kautta nykyfilosofiin kuten Heidegger, Merleau-Ponty, Adorno ja Lyotard. Ei edellytä aikaisempia filosofian opintoja. Innostus aiheeseen riittää! Vetäjänä FL, tutkija Miika Luoto. Hinta 70 euroa / lukukausi. Kysy vapaita paikkoja.

SOKRAATTINEN DIALOGI –viikonloppukurssi

1.–2. 11. klo 10–15 Albertinkadulla

Vetäjänä FM, psykoterapeutti Elli Arivaara.

FILOSOFISEN PRAKTIIKAN KOULUTUS

kevät 2009–syksy 2010

Kaksivuotisen koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmius pitää filosofin vastaanottopalvelua. Koulutus voi myös täydentää ja syventää muun muassa psykologin, lääkärin tai sosiaalityöntekijän ammattia.

Koulutus ammentaa antiikin filosofiasta sekä tutkii modernia filosofista praktiikkaa. Lisäksi koulutuksessa syvennyttään filosofian alkuperäisteoksiin sekä antiikin filosofiaan ja fenomenologiaan seminaarityöskentelyssä. Opiskelu sisältää psykoterapian kliinisen seminaarin sekä filosofisen praktiikan käytännön harjoittelua. Opiskelija käy filosofin vastaanotolla omatoimisesti kymmenen kertaa (vastaanotot eivät sisälly koulutuksen hintaan).

Kouluttajina FM, psykoterapeutti Elli Arivaara (Filosofisen praktiikan historia ja käytäntö sekä sokraattinen dialogi), filosofi Eero Ojanen (Filosofinen ihmiskäsitys) ja FL, tutkija Miika Luoto (Filosofian seminaarit).

Opetus koostuu lukukauden aikana kuukausittain yhdestä arkipäivänä järjestettävästä lähiopetuspäivästä sekä seminaareista, jotka pidetään iltaisin ja viikonloppuisin. Koulutus sisältää kaikkiaan noin 290 tuntia. Koulutuksen suorittamiseen vaaditaan korkeakoulututkintoa, joka sisältää filosofian opintoja. Tätä asiaa täsmennetään vielä myöhemmin, ja filosofian opintoja voi täydentää myös koulutuksen aikana.

Hakuaika koulutukseen on vuoden 2008 loppuun mennessä. Hakijoita haastatellaan tammikuun alussa. Koulutus alkaa torstaina 29. 1. 2009. Koulutuksen hinta on 600 euroa / lukukausi. Lisätietoa hausta ja koulutuksesta saa Kriittisen korkeakoulun toimistolta.

VIRTAA-MUSIIKKIMATKA

Tiistaisin 23.9. alkaen klo 18–19.30 Etu-Töölössä

Kiehtooko klassinen musiikki? Pianisti Minna Pöllänen johdattelee pianon ääressä ymmärtämään musiikin rakenteita, taustoja ja yhteyksiä muihin taiteisiin. Musiikin teoriaa ei tarvitse tuntea. Syksyn aikana matkataan Jean-Philippe Rameausta Schubertiin: pohdimme mm. tanssillisuutta ja huumoria musiikissa, Mozartin musiikin terveyttä ja älyä edistäviä vaikutuksia, Beethovenia draamatikkona, lyyrikkona ja humoristina, ja säveltäjien suhdetta mystiikkaan ja uskontoon. Hinta 70 euroa / lukukausi. Kysy vapaita paikkoja!

KUVATAIDE

KUVATAIDEKOULU

Maanantaisin 9.30–13.30 Albertinkadulla

Opiskelu on pääasiassa havaintoon perustuvaa ja myös väri-ilmaisuun houkuttavaa. Lähtökohtana ihminen, asetus, maisema tai tila. Sopii kaikille, joille kuvantekeminen on intohimo: aloittelijoille, alalle aikoville, kauan harrastaneille ja jo kentällä vaikuttaville. Oppilas valitsee itse välineensä, materiaaliopissa annetaan ohjausta. Harjoittelemme näkemistä, tutkimme muistikuvaa, ja katsomme minne mielikuvitus yltää. Pyrimme vahvistamaan yksilöllistä ilmaisua. Opettajana taidemaalari Heli Heikkinen. Luku-kausimaksu 170 euroa. Opetus on jo alkanut, mutta ryhmässä on vielä tilaa, ja mukaan voi tulla myös kevätlukukauden alusta.

KRITIIKKITYÖPAJA

Keskiviikkoisin 10.9., 1.10., 22.10., 12.11., 3.12. klo 17–20 Albertinkadulla

Maalausta, piirustusta sekä mahdollisesti muita kuvataiteenaloja harrastaville. Käsitellään opettajan antamia, opiskelijan omalla ajallaan tekemiä tehtäviä. Osa tehtävistä on henkilökohtaisia, kullekin oppilaalle erikseen laadittuja. Tarkoituksena on opiskella näkemistä, hankkia kuvan tekemiseen tarvittavia taitoja, käden ja silmän yhteistyötä, hahmottaa paikkaamme taidehistorian jatkumossa, ja perehtyä taiteen kenttään. Tärkeintä on lujittaa opiskelijan omia, luontaisia ilmaisupyrkimyksiä ja löytää tapoja kehittää ilmaisua. Kurssi sopii kaikille, joilla on hieman perustaitoja ja ilmaisun tarve. Opettajana taidemaalari Heli Heikkinen. Hinta 150 euroa. Paja on jo aloittanut, mutta mukaan voi tulla myös myöhemmin.

YLEISÖLUENNOT JA SEMINAARIT

TYÖ JA EKOLOGIA – Kenen työ on ratkaista ekologiset ongelmat?

Yleisöluentosarja 15.9.–27.10. maanantaisin klo 18–20 Yliopiston päärakennus, Sali 5 (uusi puoli, Fabianinkatu, 3. krs.). Järj. Ekosäätiö ja Kriittinen korkeakoulu. Vapaa pääsy.

Minkälaisia valintoja meidän pitää tehdä, jotta vähentäisimme maailman ekologisia uhkia? Voidaanko ihmisen työ muuttaa ympäristölle ystävällisemmäksi?

Kenellä on vastuu – tai mikä vastuu kenelläkin on?

29.09. Onko etätyö ekologista?
Professori Sirkka Heinonen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

06.10. Työ siirtyy Aasiaan – ekologistako?
Dosentti Osmo Kuusi, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

13.10. Kaupan vastuu ympäristöstä
Kauppatieteiden maisteri Jouko Kuisma

20.10. Onko tulevaisuuden työ tämän päivän työtä ekologisempaa?
Tiimipäällikkö Antti Kasvio, Työterveyslaitos

27.10. Otsasi hiessä vai taivaan linnut – onko työ orjuutusta vai vapautusta?
Professori Antti Raunio, Helsingin yliopisto

KRIITTINEN EUROOPPA

10.–24. 11. maanantaisin klo 18–20 Yliopiston päärakennus, Sali 5 (uusi puoli, Fabianinkatu, 3. krs.).

Järj. OK-Opintokeskus ja Kriittinen korkeakoulu. Vapaa pääsy.

FILOCAFÉ Kropp – Ruumis

5. 10., 19. 10., 2. 11., 16. 11. ja 30. 11.

Kriittistä, monikielistä ja filosofista keskustelua sunnuntaisin klo 15 Luckanissa, Simonkatu 8. Järj. Interbaas ja Kriittinen korkeakoulu. Vapaa pääsy.

Katseen filosofiaa syksy 2008 TAITEESTA JA KAUNEUDESTA

6. 11.–3. 12. klo 17–19 Kiasmassa.

Luentosarjassa taiteilijat ja filosofit pohtivat taiteen ja kauneuden suhdetta. Onko kauneus kadonnut nykypäivän taiteesta? Vapaa pääsy.

to 6. 11. FL, tutkija Miika Luoto

ke 12. 11. taidemaalari Reijo Viljanen

ke 19. 11. pianisti Minna Pöllänen

ke 26. 11. nykyaikaisen taiteen tutkija Leevi Haapala

ke 3. 12. filosofi Eero Ojanen

KASVATUS JA ARVOT -Seminaari

Lauantaina 4. 10. klo 9.00–16.00 Tieteiden talo, Kirkkokatu 6.

Arvoseminaari tarjoaa yhteisen foorumin, jossa tarkastellaan yhteiskunnan ja kasvatuksen arvoja. Ajatus arvoseminaarin järjestämisestä syntyi viime syksyn Jokelan murheellisten tapahtumien ja sitä seuranneen lehtikirjoittelun pohjalta. Tarkastelulle tuntuu olevan nyt kipeä tarve. Mitä ovat arvot, kasvatus, hyvä tai mielikuvitus? Mitä ne tarkoittavat tämän päivän Suomessa? Teemoja lähestytään eri näkökulmista lyhyiden alustusten pohjalta. Alustamassa on joukko eri alojen asiantuntijoita. Tarkoituksena on

herättää ja innostaa osallistujia yhteiskunnalliseen keskusteluun. Olisiko nyt aika uudelle arvokeskustelulle?

Seminaarissa alustavat mm. Matti Bergström, Timo Jantunen, Helena Linna, Eero Ojanen, Terho Pursiainen, Simo Skinnari ja Veli-Matti Värri. Tilaisuuteen on vapaa pääsy. Tervetuloa!

Seminaarin ohjelma on osoitteessa www.kriittinenkorkeakoulu.fi/yleisluennot.html

VIRTAA-KLUBI 10 VUOTTA – KRIITTINEN KORKEAKOULU 40 VUOTTA

Lauantaina 25. 10. klo 19.00 Sibelius-Akatemian kamarimusiikkisalissa (Pohjoinen Rautatiekatu 9)

lämmينhenkinen illanvietto kymmenvuotiaan Virtaa-klubin merkeissä. Mukana mm. lauluyhtyeet Vox Silentii ja Tudora sekä runoilija Mirkka Rekola. Tervetuloa!

Ennakkoon ilmoittautuneille jäsenille ja koulun oppilaille on tilaisuuteen vapaa pääsy. Liput on lunastettava ovelta viimeistään puoli tuntia ennen tilaisuuden alkua. Ennakkoilmoittautumiset koulun toimistolle (09) 684 0010, ma–to klo 12–15 tai info@kriittinenkorkeakoulu.fi.

Kriittinen korkeakoulu on mukana järjestämässä myös Pasilan kirjastossa järjestettävää IKUISESTI AJASSA -keskustelusarjaa. Keskustelujen vetäjäksi tulee tänä syksynä Tuomas Nevanlinnan ulkomaanmatkan vuoksi tutkija Jukka Relander. 1. 10. Relanderin vieraana on tutkija Mika Ojakangas, aiheena Miksi omatunto kolkuttaa? 5. 11. pohditaan muusikko Mikko Kuustosen kanssa, onko hyväntekeväisyys mahdollista ja 3. 12. professori Jaana Hal-lamaan kanssa altruismin mahdollisuutta. Tilaisuudet kirjaston auditoriossa (2. krs) keskiviikkoisin klo 17.30.

TIEDUSTELUT JA ILMOITTAUTUMISET:

Kriittinen korkeakoulu Albertinkatu 27 a B 12, 00180 Helsinki
(09) 684 0010, ma–to klo 12–15.
info@kriittinenkorkeakoulu.fi | www.kriittinenkorkeakoulu.fi

"Tasapaino edellyttää tasapainoista suhdetta sekä omaan itseensä, lähimmäisiin että koko luontoon, ja tämän tasapainon saavuttaa helpoimmin juuri olemalla keräilijä-metsästäjä, samoilemalla roskalaatikolta tai marjamättäältä toiselle sen sijasta, että tyytyisi vain keräilemään oravannahkojen korvikkeita – rahaa. Kerättävän asian *laatu* on aina tärkeämpi kuin määrä."

(JUHANI TENHUNEN, "Keräilytalous - historiaa vai tulevaisuutta?", *Katsaus* 3/1979)

